Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 9 ИЮНЬ, 1981 ШУ. ● № 70 (6360). ● Мах 2 кеп.

ХІАРА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГІА ХИЛИЙТА!

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьовкхий 1981 шера январь — май баттахшна районашна, колхозашна, совхозашна, фермашна, бригадашна юрта бахама продукташ дукхагІа якара а кийчъяра а лелорбчу республикански социалистически яхье а шоай профессешна хьайбаш лелорбчу болхлошна лелорбчу яхье а итогашна.

Социалистически яхье котъяннерг а лаьрхІа республикански газеташ тІа чІогІдаьча Сийлен улга тІа лаьхай:

Районаш:

ГРОЗНЕНСКИ,

паччахьалкхенга дулх дохкара ах шера план 59 процент, шура — 81, фуаш — 91 процент кхочушъяьй. 1980 шера цу ханаца нийсдича дулх 11 процент, шура — 9, фуаш — 12 процент дукхагІа кийчъяьй;

ШЕЛКОВСКОЙ,

паччахьалкхенга дулх дохкара ах шера план 46 процент, шура — 82 процент кхочушъяьй. 1980 шера цу ханаца нийсдича дулх 44, шура — 11 процент дукхагІа кийчъяьй.

Цу районешта хьожаьй социалистически яхье цхьоагІа моттиг.

НАДТЕРЕЧНИ,

паччахьалкхенга дулх дохкара ах шера план 53, шура — 80 процент кхочушъяьй. 1980 шера цу ханаца нийсдича дулх — 40, шура — 36 процент дукхагІа кийчъяьй.

Района хьожаьй социалистически яхье шоллагІа моттиг.

НОЖАЙ-ЮРТОВСКИ,

паччахьалкхенга дулх дохкара ах шера план 72, шура — 80 процент кхочушъяьй. 1980 шера цу ханаца нийсдича дулх — 22, шура — 25 процент дукхагІа кийчъяьй.

Района хьожаьй социалистически яхье кхоалагІа моттиг.

Шура якхара а кийчъяра а Наурски, Сунженски, Гудермесски районаша бах дика болх белгалбаьккхаб.

Боахамаш:

Грозненски района 1-ча Мая цІерагІа колхоз;

Ведении района Орджоникидзе цІерагІа колхоз;

Сунженски района ЦІеча Эскара цІерагІа колхоз;

Назрановски района «Экажевский» совхоз;

Грозненски района «Старо-Юртовская» яда оалхазарий фабрика.

Фермаши бригадаши:

Шелковской района «Червленский» колхоза шурий ферма;

Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза шурий ферма;

Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий ферма;

Сунженски района «Победа» яхача колхоза № 1 йола шурий ферма;

Назрановски района «Октябре 40 шу» яхача совхоза № 3 йола шурий ферма;

Шелковской района Л. Н. Толстой цІерагІча колхоза шурий ферма;

Шалински района «Автуринский» совхоза № 2 йола шурий ферма;

Грозненски района «Пригородный» колхоза шурий ферма;

Ведении района В. И. Ленина цІерагІча колхоза хьайбаш леладу ферма;

Ножай-Юртовски района Ю. Гагарина цІерагІча колхоза хьайбаш леладу ферма;

Наурски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза жа Іуй бригада (бригадир Э. Хамидов).

Производстве хьалхалоттараш:

шоай отраслашка эттаре дикхагІа хьоакхамаш деннараш. Царна социалистически яхье хьалхара моттигаш хьоннай:

А. Лысенкова — Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза доярка. Юкъера лаьрхІача ІаттагІара 2620 килограмм шура яьккхай;

З. Даурбекова — Назрановски района «Октябре 40 шу» яхача совхоза доярка. Юкъера лаьрхІача ІаттагІара 2534 килограмм шура яьккхай;

В. Гайсумова — Шалински района «Московский» совхоза доярка. Юкъера лаьрхІача ІаттагІара 2333 килограмм шура яьккхай;

М. Умаров — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьайбаш лелаер. Цо гІулакх дечо Іулацарча хІара ІаттагІара 1895 килограмм шура яьккхай;

В. Султанов — Ведении района В. И. Ленина цІерагІча колхоза хьайбаш лелаер. Доахан хьалхедеча а чухоабача а деннен буси юкъера лаьрхІача 670 грамм дулх тІаккхетилга Іалашдаьд;

В. Арсаева — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза Іаьсий лелаер. Деннен буси 1040 грамм дулх тІаккхетилга Іалашдаьд;

А. Арсанова — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Іаьсий лелаер. Деннен буси 900 грамм дулх тІаккхетилга Іалашдаьд;

Н. Сергеева — Грозненски района «Грозненский молочный» яхача совхоза хьекхари лелаер. ХІара хьекхийне тІехьа 9 хурск хьалкхебьй;

М. Белогурова — Грозненски района «Грозненский молочный» яхача совхоза хьекхари лелаер. ХІара хьекхийна тІехьа 9 хурск хьалкхебьй;

П. Абдулазизова — Грозненски района Старо-Юртовски фабрика оалхазараш лелаер. Яхача хІара котама тІехьа 99 фуъ гулдаьд;

Р. Хасиев — Грозненски района Старо-Юртовски фабрика оператор. Яхача хІара котама тІехьара 99 фуъ гулдаьд;

Э. Хамидов — Наурски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза жа Іу. ХІара 100 жийна тІехьа 162 Іахар хьалкхебаьб;

А. Исаев — Наурски района «Россия» яхача колхоза жа Іу. ХІара 100 жийна тІехьа 150 Іахар хьалкхебаьб;

С. Джадаев — Шелковской района «Червленский» колхоза жа Іу. ХІара 100 жийна тІехьа 149 Іахар хьалкхебаьб.

* * *

Котталннерг лаьрхІа профессех йолча республикански социалистически яхье условеш толамо кхочушъяь вола хьайбаш боахамера бІаь гаргга болхло.

СУРТА ТІА: электросварщик А. Акользин.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Вай республике дукха бехктоккхаме гІишлош хьалъеча даиза доаццаш хилнав № 7 йолча специализированни тресте Грозненски монтажни гІишлошъяра управлене эггара дикагІа лоархІаш вола производственник, электросварщик Акользин Алексей Васильевич. Ше дІа мел ихаьчача гІишлош хьалъеча участке хьикаре къахьегарца хьоькхам телаш хьавоагІа из. Шийи балхах тІехдикна кхетам яхье хаддаза хьалха латташи волча цунна эттара хьалхарчарца сийлай коммунистически къахьегама ударних яха сийлен цІи. ДикагІвола рационализатор лоархІаш а ва из. Цхьа шу дІадахийтад Акользин Алексей массехк рационализаторски предложенеш кийча а ь, производствала юкъе па хьоэ.

ХЬАЙБАШТА — ШОРТТА ДОАКЪАР

ДОГІАША духьале йоий а

Дукха хьайбаш долаш колхоз я Шелковской района Къахьегама ЦІеча Байракха орден лелаю «Путь к коммунизму» яхар. Ветташ воргІ бІаь етт а болаш пи эзар совгІа бежан, шовзткъа эзар устагІа, шийтта эзар хьакха, ши бІаь ах бІаьн гаргта говр я цу боахаме хІанз кхоабаш.

ХьатІадоагІача Іай уж хьайбаш толаме Іантаре дахара укх шера 6100 тонн йол, 11760 тонн силос, 3500 тонн сенаж, 2000 тонн витаминни баьца хьоари гранулаши кийчъе езаш ба колхоза механизатораш. Царел совгІа дукха концентрированни доакъар Іалашде дезаш а ба уж дукхьал хьаилари нхабара.

Цу гІулакха лаьрхІа вІашагІъелла йоккха механизированни отряд я колхозе Токарев Николай Васильевич керте а латташ. Эггара хьалха хьекха яьккхай цар раис. Цох 1801 тонн силос иІоаге чу еллай, хІаьта массехк бІаь тонн хьайбашта а юаьй. Из болх толаме чакх а баьккха цхьа эзарш бархІ бІаьн гектара гІара лоцерна хьакха боламаб отрядера механизатораш. Цун баьдех хІанзале йиъ эзар совгІа тонн сенаж кийчъяьй цар укх шерара план дийна тІехкхоачаш а еш.

Укх шера лоцерна пхеззахьакха уйла йолаш ба колхозой. Силос Іалашъяра кхо бІаь гектар гаргга хьекхІеш я механизатораш кхеш, кхы тІа а массехк бІаь гектар дІае а лерхІ цар уж ка бола ялат чуйица мукъадаьнача лаьтта. Иштта вІаштІехьдаьхад колхозхоша укх шера шоай хьайбашта шортта доакъар хургдола гІулакхаш.

Къаьстта хьинар айденнеи къахьегама овсарле лакха болаш балхаш ду механизатораша КПСС обкома бюрос, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето кхайкадьча доакъар кийчдара долча механизаторах. Укх бетта цхьа эзар тонн сенаж, кхо эзар тонн йол, цхьа эзар тонн баьца хьоар кийчде лерийнаш ба уж. Из бехктоккхаме гІулакх толаме чакхдаккхара шоай яна бола техника эра а яьккха лоцерна хьокхаш боахк колхозаш. Цуьнгахьа малх хьалбалалехьа дІаболабу цар шоай болх. Цхьа сагвац механизатораш юкъе шоай балха норма дийна тІехкхоачаш ца еш. ХІаьта царна юкъе лаьрхІача социалистически яхье эггара дикагІа толамаш доахаш къахьег буц хьокхаш йолча косилкаш тІа багІача Лазаренко Владимира, Кузьмин Павела, стогометатела тІа вагІача къонача механизатора Тупик Сергея, кхыбараша. Юкъера лаьрхІача хІара дийнахьа 150 процент кхочаяргІа цар шоай балха нормаш.

АВМ яха баьца хьоар доаккха цхьа агрегат я колхозе болх беш. Цар кхаь сменагІа болх бергбола гІулакх вІаштІехьдаьккхад колхоза правлене. Деннен буси шовзткъа тонн гаргга баьца хьоари гранулаши кийчъе низ дІакхоач колхозхой.

Из бехктоккхаме болх беча белгалбаьккхаб машинисташ Абдурахманов Ахьмад, Медалов Георгий, Аверьянов Николай, кхыбараш. Шоай бехкагІа цхьан минута сайцаца лоаттийташ болх байт цар шоаш хьожаш болча баьца хьоар доккхача агрегаташка.

Шеко йоацаш да укх шера шоай хьайбашта цар шортта доакъар Іалашдергхилар а.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ГІулакх тесса дитача...

РЕЙД

Назрановски района совхозий цІеча уголокаша мишта болх бу хьожаш хилар укх денош «Сердало» газета рейдови бригада.

Дукхача шерашка дика толамаш доахаш хьайоагІа Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза № 3 йолча шурий-товарни ферма коллектив. Биъ бетта льча итогех цар цІеча уголоко яьккхай хьалхара моттиг, из республикански Сийлен улга тІа дІаязъяьй.

ЦІеча уголове хоза я. Массанахьа а хьалтеха доахк плакаташи лозунгаши: «Дояркаши скотникаши! Даьц ма лелаш, шурий хьоашал 0,1 процент лакхйича республике из 2200 тонн тІаккхетилгах», «Цхьайтталагіа пятилетка ханал хьалха кхоачашъергыл вай!», «Тахан болх дикагІа бергба вай селхан баьчул!», кхыдараш.

Социалистически яхье хьалхалаттараш хьагойташ я экран. Цу тІа я Кодзоева Хади, Дзаурова Мадинат, Дзаурова Долоткан, социалистически яхье котбаьннача кхыча доаркай цІераш. 1500 килограмм гаргга шура яьккхай цар хІара кхоабача ІаттагІара пхе бетта, шера план 2250 килограмм йолаш. ХІаьта ферма коллективо паччахьалкхенга пхе бетта 1630 центнер йохка езаш хиннача, 1899 центнер шура ехкар. ХІара кхоабача ІаттагІара дийнахьа укхаза 9,4 килограмм шура йоаккх. ДІадахача шера укх хана йоаккхаш хинначунца нийсйича из хул 200 грамм дукхагІа.

Каст-каста ферма цІеча уголоке бІаргаго йиш я агитатораш: рабочкома председатель Кусиев Хуран, партийна организаце секретарь Арчаков Хасолт, совхоза директор Албаков Мухарбик, кхыбараш. Цар дуьц вай партеи правительстван чухьа а араяхьа а лелаеча политиках, КПСС XXVI съездо хьайбаш лелададерашта хьалхашка оттадаьча декхарех, доххьол дІехьарча гІулакхех лаьца беседаш, политинформацеш ю.

Производства эффективность лакхъяр дукха доаркаштен скотникаштен юкъе лаьрхІа социалистически яхь КПСС XXVI съезд хинначул тІехьагІа яхь а чІоагІагІа шеръенная. Цу гІулакха новкъостал ду моральни материальни стимуланца. Цох лаьца дуьц яхьа экрано, къахьегама листокаша.

Дадаш да цІеча уголоке керда газеташ, журналаш. Йолаш я телевизор, радио, шахматаш, шашкаш. ВІалла нюса хьтац цІеча уголоке, чиккйоах сакъердаме сайренаш.

Цхьабакъда, массанахьа а дац из гІулакх цхьатарра дика.

Делкъийга тхо хилар «Маяк» яхача совхоза № 2 йолча шурий-товарни ферме. Дика къахьегаш дукха доаркаш ба укхаза. Царех я Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Нальгиева Марем, Буззуртанова Марем, кхыбараш. Пхе бетта 1000 килограмм гаргга шура яьккхай цар хІара кхоабача ІаттагІара, шера план 1650 килограмм йолаш.

Цхьабакъда, кІеанга шура йоаккхаш дояркаш а ба укхаза. Пхе бетта 430 килограмм мара шура яьккхац Ханиева Кейпас. ХІара кхоабача ІаттагІара ферме юкъера лаьрхІача 5,8 килограмм шура мара якхац дийнахьа хІаьта дІадахача шера 6,1 килограмм йоаккхар.

ЦІеча уголовага хьажа белам хилар тха, цхьабакъда, цунаь чІета боаллар. Яцар гойтара агитаци, цхьа плакат а лозунг бІарга доацар тхона. ХІама дуача цІагІа латташ дар цхьа дІаьха гІанд, доацаш дар газеташ, журналаш. ХІаьта идейно-политически болх а буьца безаш а бац. Из гІулакх тоадера йоаккхо ший цхьаккха а саг вац укхаза.

Лоацца аьлча, гойтара агитаце, политико-кхетама балхо шаха кхетам балара луш бола пайда, хьагучох, укхаза кхетабеш бац. Хьайбаш кхоабача моттигашка керда почта ца йоагІаш кІираш, цхьайолча хана бетташ а дІаух.

Хала гІулакх дац хьокхамий улга тІа цифраш дІаязъелга, планаши декхараши мишта кхоачашду хьайбаш лелададерашта дІахойтилга. Цу гІулакха а ка йоалаш саг вац укх боахаме.

Укхаза нийсденна кхоачамбоацараш сихха дІадаха декхарийла я совхоза парткома, профсоюзни организацеш, кулгалхой.

«Сердало» газета рейдови бригада:

Б. ЧАБИЕВ,
Назрановски района халкъа тІехьожама комитета инспектор;

М. МУТАЛИЕВ,
Назрановски района «Путь Ленина» яхача газета болхло;

А. САГОВ,
тха соб. корр.

ДИКАГІЙОЛА ОПЫТ — МАССАНЕНА А

ПАЙДА ЛУШ ДОЛА НАЬКЪАШ

Укх тІеххьарча шерашка шерра даьржад Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объедиенене предприятешка яхье хьалхалаттарий опыт шерра йоаржа а еш, цунах биэза пайда эйбайтилга. Из йоаржаяра а производствана юкъейоалаяра а формаш тайп-тайпара я. Къахьегама овсарлея производства эффективности лакхъяра, дикагІйолча производственни коллективий опыта пропаганда яра даькъе боккха лоархІамболаш я производственни инструктажа службаш. Цар болхлошта новкъостал ду продукци арахецарга дІайохийта балха хан къахьегами кІезигагІа хилийтара, производственни приемаши операцеши дикен ккерам боацаши чанхъяхийтара, керда техникен толашагІйола технологии сихагІа караерзайтара.

ДІадахача шера производственни инструктаж йир бурув деттача, скважинашта капитальни текущи ремонт еча. Балха моттигашка дикагІйола приемаш, балха методаш дІайовзийташ, карагІдийна дикадараши нийсденна кхоачамбоацараши белгалдоахаш соахка инструктаж йир 23 бригаде, тІайийцача декхарех 19 бригаде мара е езаш ца хиннача. Инструктаж еча дакъа лоацаш хилар 473 саг, планагІа дакъа лоацаш хила везаш хиннар 370 саг мара воацача. Бурув тохача производственни инструктаж еш балхаш дарах дукхьал дІадахача шера паччахьалкхенна баь пайда 158,17 эзар сом хилар.

Скважинашта капитальни ремонт еча производственни инструктажаш йир А-50-4, Р-80, ЛА750 яхача установкашца болх беш йолча бригадашка. «Малгобекнефть» НГДУ № 163/7 йолча буровой производственни инструктаж ярах хьахиннар яьаьстта дика хилар. Инструктаж яьлехьа производственни бригадай болхлоша хан норма 93 процент мара кхоачашъеш хиннаяц, хІаьта инструктаж яьчул тІехьагІа шоай нормаш 107,6 процент кхоачашъе болабенаб уж. Производственни инструктаж скважинашта капитальни ремонт еча ярах шера цига кулаш бола пайда 133,4 эзар сом да.

Яхье хьалхалаттарий опыт шерагІа йоаржаяра чІоагІа лоархІамболаш форма я яхье хьалхалаттарий, новаторий, дикагІйолча бригадай слеташ яр. Уж санна йола мероприятеш чакхйоахача яхье хьалхалаттарий опыт йовз, дикагІйола балха методаш Іомаю. Шера 5 эзар метр бурув а тохаш цхьан шерен ах шерен буровой йистеякхара тІехьара социалистически яхь шерра яьржай республике. Цу яхьа условеш совхха эггара хьалха кхоачашъяьча Горячеводски бурув тохара балхий управленерча буровой начальникаш С. Д. Мадаеви В. А. Коньковн керте латтача бригадашка йир хьалхалаттарий слеташ. шоай бригадай опытах лаьца докладаш йир буровой начальникаша. ДикагІйолча бригадай опыт Іомаеш, йоаржаяра йола рекомендацеш кийчйир. Кеша а теха арахийцар цу бригадай опытах дола ши плакат. Из бахьан долаш массе болча бурувдеттарашта йовзар цар опыт.

ДІадахача шера «Сунжанефть» НГДУ вІашагІкхийттар производства новатораш. Хьалха латтача керттерча профессех йолча бригадай опыт шерра йовзийтар укхаза. Скважинашта капитальни ремонт еча мастера А. М. Махмычева, яхье хьалха латтача № 27 йолча групповой установка мехкдаьттен газ йоахача оператора Г. Г. Подоляка опыт бокъонца яшха а йоаккхаш дІайовзийтар капитальни ремонт яра, скважинаштен газовой установкаштен гІулакх дара, регулирующа установкана настройка яра дикагІйола приемаши балха методаши. Цул совгІа, А. М. Махмычева бригадо декхараш тІайийцар капитальни ремонт еча кхыча бригадашта шефал леладе. ДикагІйола опыт шерра йоаржаярах бояргІача боарамагІа болх беш хьабоагІа «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахой. «Грознефть» объедиенене эггара дикагІа лоархІа коллектив а я цар яр. Укхазарча ерригача бригадаша кІара бетта планаши тІайийца декхараши тІеххкхоачаиду. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий укх шера хьалхарча пхе бетта план дикка тІеххкхоачашъярах рапорт деннад цар.

Новаторий слеташ ярах Горячеводски бурув тохара балхий управлене балха кийсдоаладир кхо кердадар. Цар хІара шера производствана беш бола пайда 28,5 эзар сом да. «Грознефть» объедиенене предприятешка яхье хьалхалаттарийи новаторийи слеташ ярах боалача пайдах лаьца кхы а дукха масалаш кхувла йиш я.

Укх тІеххьарча шерашка шерра яьржай «Грознефть» объедиенене предприятешка «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача инициативах йола социалистически яхь. Нагахьа моллагІча коллективера цхьабола болхлой тІехьабусаш хилча, цар ца деш дисар кхоачашду хьалхалаттарша. Цхьан юкъа тІехьаюсаш яр Октябрьски Карабулакски УБР, ПМК, керттерча профессех лоархІача цхьайолча бригадай коллективаш, «Грознефть» производственни объедиенене Советe хІара бетта тохкар цар производственни планаш кхоачаш ца яра бахьанаш, хьадда йола мероприятеш чакхъяха йолайир из гІулакх ца нийсдалийтара, тІехьабусилга дІадаккхара эшаш дола новкъостал дора. Цудухьа укх тІеххьарча хана цхьаккха коллектива тІехьаюсаш йоацаш къахьёт «Грознефть» объедиенене. Цудухьа республикерча промышленни предприятешта юкъе даим хьалха латташ хаддаза республикански Сийлен улга тІа йоахаш хьайоагІа цун коллектив. Укх шера хьалхарча пхе бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІачул совгІа цо дийккхад 11 эзар тонн мехкдаьттеи 11 миллион кубически метр газеи.

Укх тІеххьарча шерашка къаьстта дика тоаденнад бурув тохачара гІулакхаш а. Из къаьста хьахьокхаш дола масалаш доаладе йиш я. НттлагІа пятилетка йолалуча хана шера заданеш кхоачаш ца еш йола буровой бригадаш ткъо процент гаргга яр, хІаьта соахка уж хилазар йиъ процент совгІа мара. 1976 шера хІара бригадо шера тохаш дола бурув 1900 метр мара ца хиннача, дІадахача шера 2500 метр совгІа техар. ХІанз хьалха латтача бригадашкара хьокхам а эцаш шера 5 эзар метр бурув тохара тІагІертта къовсам лоаттабеш я республикера бурув детта бригадаш. Цар мугІараш беттагара беттага шерлуш доагІа.

ТІехьаюсаш йола коллективаш ца хилийтара, хьалхалаттарий опыт Іома а еш, шерра йоаржаяра боккха лоархІамболаш гІулакх а хиннад дІаэттар «Грознефть» объедиенене предприятешка хьесапчий боам дегІаккхуйлар. Укх тІеххьарча шерашка тІехьаюсаш йолча коллективашка а буйлаш къахьега болабелар йоккха опыт йола кадрови болхлой, бригадай, сменай кулгалхой. Масала башха-дика производственни бригада кулгалхой хилара тарра республикерча дукханешта дика йоалаши цар лоархІаш ва Малгобекски бурув тохара балхий управленера буровой мастер Г. Ш. Хантемиров. Цига эггара хьалха тІехьаюсача бригадана кулгалде а вахь хьалхалаттарашта юкъеяккхийтар цо из бригада. Цу управленерa скважинашта лаьттан кІал ремонт ю эггара къьоагІа вола мастер П. И. Самсонов тІехьаюсача бригадана кулгалде а этта хьалха латтача бригадай мугІарашта юкъеяхийтар цо ше керте этта керда коллектив. Цул тІехьагІа Еррисоюзни социалистически яхье кхоалагІа моттиг а яьккхар цо. МагІалбикерча мехкдаьттахоша дІадоладаь дика гІулакх шерра дІадаьржар вай республикерча мехкдаьтта доахача кхыча предприятешка. Масала, «Старогрознефть» НГДУ скважинашта лаьтта кІали капитальни ремонт еш вола воккхагІвола мастер А. Г. Афанасьев ше раьза а хина тІехьаюсача бригадана керте эттар. Цун къахьегами социалистически яхье цо дика вІаштІехьъяккхарах паччахьалкхен плани тІайийца декхараши тІеххкхоачашдеш, яхье хьалха латташ дІайолаелар из бригада. Уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я.

Республикера мехкдаьттахой бІубеина ба цхьийтталагІча пятилетка хьалхарча шера тІайийца социалистически декхараш а шоаш ханал дукха хьалха кхоачашдергхиларах.

З. СИЗОВА,
«Грознефть» объединене НИС-а социалистически яхье отдела начальник.

КПСС XXVI СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

ПАЙДАНЕ ГIУЛАКХ

Парте XXVI съездо къахьегта чIоагIа тербам тIабахийтаб юртбоахама продукташ ихара боарам лакхбара деша. Юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаьча бехктоккхамеча декхарашта юкъе эггара хьалхарчарех лаьрхIад мехка дулх доакххилга мамоттa сихагIа дегIадоаладелга. Съезда документаш тIа белгаладаьа из декхар кхоачашдара лаькъаш я.

Нарга хьежжа МагIалбике лаьрхIад хIара конски совхозе дулха котамаш е боабашнаш ихее. Цу хьакъехьа КПСС МагIалбика горкома бюроси халкъа депутатий города Совета исполкоми цхьана тIайица соцам ба. Цу тIа совхозий кулгалхой декхарийла бу чурча торонех пайда а эцаш хIара боахане оалхазарий ферма йилла а укх шера пачхаьхалкхений котамкий боабашкий дулх дIадала а.

Из соцам кхочаш а беш, боабашкаш кхоабе ферма йиллай укх шера «Алханчуртский» совхозе.

Боабашка кIорнгаш лелаяра укхаза кийчьйий хьалха дулха доакхая кхабе хьалаькча комплексера цхьа корпус.

Юкъе йоакъаш а ехка плетканаш яь. Цар чу аьшача боараме йоасал Iалашъяра неллориферан оттаяй. Хий летта турбаш ехкай, тIера хоад а яь я уж, эIамигача кIоригашта кий молатуртдолаш. ХIама дуача моттигаш яа кьажалгаш оттаьй. 450 кIорига лаьрхIа я хIара клетка. Боабашка кIоригашта Iувал дергдола нах кийчбаьб. Хьалхенца доакхарий боакхо яй.

Из деррига кийчо кхуул тIехьагIа, укх шера март бетта юкъе пхийтта эзар совгIа боабашка кIорнгаш а ена дIабоалабаьб совхозе балхазарий ферма болх.

— Зооветеринарии бокъонаша дIадехкача тайпара режими рациони оттаьа дIадоладир оала боабашка кIоригаш кхеелга, — дуц совхоа хьайбаш кхоабача комплексе зоотехник Султыгов Мукъмада. — Къаьстта чIоагIа Iувал бу кIорнгашта хьалхарча деношка. Тха боабашкаш лелаерий из вIаштIехьа а даьлар.

Бригадир Ваделов ТоасолтIа а волаш бIарг болхаб а ферме боабашка кIорнгашта Iувал деш. Хьалхерча деношка кIоригашта тIа ихехкадаь фуаш, минеральни хIамаш тела лаьрххIа кийчдаь доакъар. 27—29 градус йоахал лоттаь клеткашка. КIаьде, дIайха чан кIалхьарпар лоаттаду. ХIара клетка тIа лампаш я кIорнгашта ультрафиолетови зIанареш оттаяц.

ШIи кIира даллалца цу клеткашка лелаю кIорнгаш. Цул тIехьагIа корпуса шин оагIорахьа хьалххеха кийчъяьча майдашка арайоал уж. Цига а царна меl эша тайп-тайпара доакъараш, хий, дIайха кIалхьарпар да боабашка кIорнгашта.

Царна Iувал деш кхьаро цу де дола хьаьхьёг Костоева Хьалимаьта. Балкоевгlар Фердовса, Лидас, Маликата, Ваделова Iаьишета, Чаниева Зайнапа, кIийчар. Цар къахьегамах беркат а даьнйад. Шоаш Iувал даьрех 85 процент кIорнгаш хьалххее вIаштIехьдаьннад цар. Из во хьонкаш а бац. Из перзе дIадоладаь гIулакх хилар лаьрхIача хIаьта а.

Май бетта 18-ча дийнахьа дена боабашкаш пачхьалкхейна дIалуш ба совхозе оалхазарий фермо болх. ХIаьзлехьа цар дIаеннай 11400 боабашк, кхы а ях бIиь укх деношка дIаяла лерхIаш а ба. Цул совгIа совхоза болхлошта юкъарча йхечанна оашча дулха дIаеннай цхьанраш. Деррига а пачхьалкхена 17 тонн боабашка дулх дIадённад совхоза оалхазараш леладе-раша, укх шера йола 30 тонн болча.

Из план тIехкхоачашъе лаьрхIа ба совхоза боабашкаш кхееараш. ХIанз шозлагIа боабашка кIорнгаш а ена уж хьалкхеесh ба уж. Итт эзар кIорнг хIанзлехьа хаяехьай. Кхоабаш йий бутт баьлча дулха дIаяла кийча хургья уж а.

— Тха хьонхамаш кхы а дикагIа хургдар мел эшар дерригIа вIаштIехьдаьккхадларе, — йоах болхлоша, — царна дукхьал мала кий лоаттадарах кхочам хилац, иштта чIоагIа эш царна лувча Iаь а. дIахо йодача хана цу деша йоакхо е еза совхоза кулгалхоша. ТIаккха кхы а шерде йиш хургья совхозе боабашкаш лелаелга.

ГIуш да дулха балхазараш кхоабилга пайдане хилар. Дукха эё да деш хIара совхозе вIаштIехьдаккха йиш йолаш гIулакх а да из. ХIаьта и боабашкаш котамаш дулха кхоабилга дIадоладаьдац «Алханчуртский», «Карпаз» яхача, ГI. Ахриева цIерагIча совхозашка мара. Районера вокх совхозаш кхоачашбац парте горкомех горсовета исполкомех цу хьакъехьара соцам. Из кхоачашбелга боахамий кулгалхошкара цIенхашта хьадеха доагIа.

А. ХАРСИЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

ТОАБЕ ПИСЬМОШЦА БУ БОЛХ

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето дийцар «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа къахьегамхой письмошцеи предложенешцеи беш бола болх дIахо тоабарах» дола дош.

ТIайицача соцам тIа белгалду, министерстваша, ведомстваша, горисполкомаша, райисполкомаша КПСС XXVI съездо дIадехараш кхоачашдеш тоадеьд граждананашна йоазонца а бегагIа а дувцачунга хьожилга, цар тела предложенеш, еш йола эзамечанеш, дехараш кхоачашделга. Цо кIезиге гIо дензар къахьегама коллективашка дика хиел хьакхоллара, предприятешка, учреждененшка, организацешка къахьегамей бытен хьалаш тоедара, производственни планаш толамe кхоачашъяра.

Цуцца цхьана цхьайолча министерствашка, ведомствашка, Советий исполкомашка, боахама органашка дIенхашта кхоачамбоацараш да къахьегамхой письмошка, заявленешка, жалобашка хьежача, граждананаш тIайибеча. Къахьегамхошта законагIа доагIаш деча дехарашка, кIал лард а йолаш язъеча заявленешка дог ца лелар, бюрократически хьежаш, граждананий письмошка хьажара ханаш телхаеш моттигаш я, из бахьан долаш лакхе латтача организацешкен учреждененшкен летиъа бевеш хул уж.

Массане а хьагуча а дахац, дIа а дахац яхъе а йоагIаш жалобаш лоъяра бахьанаш, цар уттадеча дешай е йоагIа анализ е яц, уж кIешагI а тохац. Цхьайолча горрайисполкомаша, министерстваша, ведомстваша къахьегамхой письмошка хьожача волонитен бюрократизми лелеча гIуллакхаш тIерча тахатаре хьадеха доагIар хьадехача принципиальни хилац, мадоагIа яра дувцаш письмош тIа очковтирательствIах, критика ярах шоашта тIакхуш ба, балхе тIа кхоачамбоацараш де йкаш деш долча хоамех дола дешаш.

НГIАССР Министрий Совето кулгал дувцара тIера ца йолаш кхоачашбара а тIайицар «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа къахьегамхой письмошцеи предложенешцеи беш бола болх дIахо тоаберах» бола КПСС ЦК соцам.

Министрий Совето белгалдир къахьегамхой письмошцеи предложенешцеи болх беш тIера ца доалаш кхоачашъе еза КПСС ЦК парте XXVI съезда яьча Отчетни доклада тIа КПСС ЦК Генеральни секретаро ювцьаста Л. И. Брежнева хьалхаьдда граждананий письмошка, дехарашка, жалобашка дог лаьаш, уйла тIаяхийта хьажар хIара кулгалхочо халкъа хьалхашкара, партеха хьалханара мел декхар лархIа деза аьнна йола положенеш.

Министерстваша, пачхьалкхен комитеташа, ведомстваша, горисполкомаша, райисполкомашта тIадилла «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа къахьегамхой письмошцеи предложенешцеи беш бола болх дIахо тоаберах» болча КПСС ЦК соцам тIера хьадоагIа деш дувцилга, письмошца беча балхан граждананаш тIейибарен формашк методашк эргайоахаш тоаяра де йоагIа хьалда гIулакхаш чакхдохилга, Iеала дики опыт дIачIоагIбелга, цу хьакъехьа дола кхоачамбоацараш, жалобаш лоъяра бахьанаш дIадоахилга.

Яхьах хьахур дуккхагIа хилийта

НГIАССР Министрий Совето иштта дийцар 1981 шера а цхьайтталагIча пятилетна а планаш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьара социалистически яхь къахьегамхой коллективашка лаьжарца бийна Шелковски райисполкомо беча балха хьокъехьара дош.

Райисполкома председатела В. Д. Аралина яьча доккладага ла а дийгIа Министрий Совето белгалдир, «ЦхьайтталагIча пятилеткa заданеш толамe кхоачаш а тIехкхоачаш а яра хьахьехьарча Ерригсоюзни социалистически яхьах» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцамга хьежжа района къахьегама коллективашка шерра баьржаб балха эффективности дикали айяра, пятилетка, хьалхарча шера заданеш толамe кхоачашъяра тIехьара къовсам. Ерригача производственни коллективашка тIайицад 1981 шера дола социалистически декхараш.

Яхьe хьинаре дакъа лоац Советий депутаташа. Районе эргайоахаш тоаю материальни безам болийтара система, хьи хоинахьа итогаш ю, яхь шерра дIайоаяийт.

1981 шера хьалхарча кварталe пачхьалкхенга дулх доаккара план 120 процент, шура — 108 процент, фуаш — 148 процент кхоачашъяьй.

Айеннай производства эффективность, тоаденнад къахьегамхой вахар, дизагIа кхоачашду цар материальни хьашташ. Лер тIа яьнхай тикаша, бытовой гIулакхаш деча мастерскеша, унахцIено лораяра учреждененаш болх бу ха.

«КПСС XXVI съезда решенешкара хьадоагIача хайкъа депутатий Советий декхарех» СССР Лакхехьарча Совета Президиумо баьча соцамах хьалхъе а лувдаш халкъа депутатий Шелковской районни, юртий, станичний Советий исполкомаш, партийни организацешка кулгал а деш, гIерт шоашта енача бокъонех бизаргIа пайда эца, дукхагIа уйла тIаяхийта яьннай кхечан программа чакхъяккхара дешаште, бахача нaха гIулакх делга дегIадоаладара и эргадохаш тоадара а, лакхе латтача органий шоайх соцамаш кхоачашдеча, тIехьожам лоаттабара дешашта. Уж дешаш каст-каста дувца баьншаб районни а юртий а Советий сессешка, исполкомий заседанешка.

Цуьца цхьана Министрий Совето уйла тIалхийтар къахьегамхой коллективашка социалистически яхь яржарца бувзабенна Шелковской райисполкомо беча балха тIа кхоачамбоацараш а ца деш дисараш а хилара.

1981 шера хьалхарча квартале наха чубоха цIенош дIадалара план 47 процент, бытовой гIулакхаш дара — 92 процент мара кхоачашъяьц. Цхьайолча нах бахача моттигашка бытовой гIулакхаш кIезига ду.

ЦIенхаштта кховчамбоацараш да коммунальни гIулакхаш деча. Дукхача юртаикен станицашкен йаьхкача хана тайп-тайпарча бахьанех болх ца беш хул бешеш, хIаьта цхьайолча моттигаш уж ялла а йоацаш а. ЦIенхаштта кховчамбоацараш да торгови гIулакхаш деча а. ХIана а дIадаьннадац советски торговле бокъонаш телхаелга (нах совгIа бахар, товараш хаулдар, жалобайи предложенеш книжкаш ца йилар).

Юртий Советий дукхача исполкомашка лоаттабе мабоагIара тIахьожам лоаттабац колхозаша, совхозаша, бытовойи торговии гIулакххош деча предприятеша плановни хьоинхамаш кхоачашдара, граждананий заявленеш жалобаш, предложенеш къестаяра.

Райисполкомо хIана а боагIача тайпара айбац шин отделий, управленей, юртийи станицайи Советий исполкомий, колхозий, совхозий, гIишлош еча организацей алапаш социалистически декхараш, харжаркой накъваш кхоачашдарах, къахьегамхой предложенеши заявленеши шоай хан ханнаьа къестаярех боза бехктохкам. Заседанешка кIезига юкъ йоагI-йоагIача отделий организацей предприятешка, учреждененашка социалистически яхь йоаржаяра, къахьегамхошта торговии бытовойи гIулакхаш делга эргадоахаш тоадара, наха чубаха цIено ю социально - культурни объекташи хьалъяра беча балхах йола отчеташ.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето халкъа депутатий Шелковской районни Совета исполком декхарийла яьй белгалдаьккха кховчамбоацараш дIадаха а район комплексной социальни дегIайоалаяра, производства эффективность айяра, къахьегамхой вахарен бытен ер[illegible]

хьашташ кхоачашдарe, кхом бера режим чIоагIьяра, пачхьалкхени къахьегамен дисциплина чIоагIьяра шоашта законо енаьа бокъонех бизза пайда эцилга Iалашде.

Из дара айбе беза, райсовета исполкома организатор сна болх, координационни тIехьожамен бокъонех бизагIа пайда эца беза. Совета сессешкен исполкома заседанешкен хан-ханнахьа дувца деза социалистически яхь йоаржаярца, юртбоахама продукташ ихарца, кийчьярца, цIенош, школаш, больницаш, деша даза за йоацача берий учреждененаш хьалъярца, бехача наха гIулакхаш делга дегIадоаладарца а эргадоахеш тоадарца а дувцадеша дешаш.

Iалашде деза эцархошта гIулакхаш дара культура айелга, торговлех дола законаш леладелга, райпо, тикай, столовей, кафей балха чIоагIагIа тIехьожам лоаттабелга, депутатий группашн посташи царга хьажара юкъе я езаш, торгови предприятей балхах граждананаш язъеча заявленешкен жалобашкен сихха а корта болаш а хьежилга.

Хьада гIулакхаш де деза граждананашта коммунальни гIулакхаш дар тоадара. Бакъей балхах бола кулгалхой бехктокхам айбе беза.

Халкъа депутатий юртийи станичнии Советий исполкомий боахамен социально-культурни гIирсаш хьалдечара, наха коммунистически кхетам лунара лоархIами бехктокхами айбе беза, организационно - массови болх тоебара царна гIо а деш.

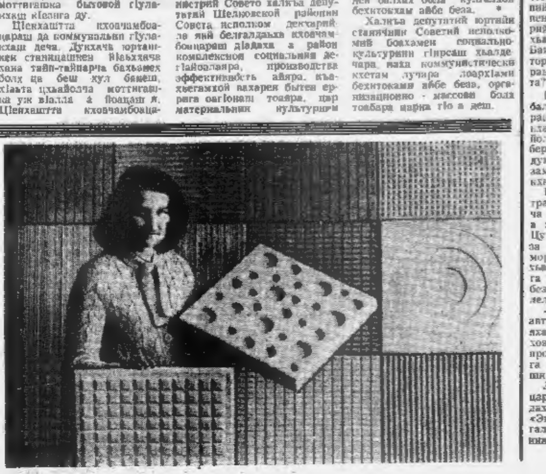

ЛИТОВСКИ ССР. Чакхъьяьнача пятилеткагIа тепло-изоляционнии акустическии гIишлон материалий а изделей а Ерригсоюзни Iилматохкама института специалисташ Вильнюсе кийчъяьча материалаша торо хилийтай 46 миллион сом совгIа халкъа боахама ахча кходе. Тохкамаш дарга дIадахийтача хIара сомах пачхьалкхена диъ сом пайда баьнаб.

Института болхлоша кийчъяьй чIоагIагIа кхотаенна йола минераловатни изделеши минераловатни плиташ хьаяра эза, дийал лакхагIа йола фенольни вяжущи материалаши вархецара технологи. Силанпорах яь керда плиташ дарегIа, яйгагIа я, йовкха лаьвена лоац я.

СУРТА ТIА: института лаамагIйола Iилман болхло Е. Янкунайте силанпорагIа яь керда плиташ хьахьокхаш.

А. САВАЛЯУСКАСА сурт.

ТАСС фотохроника.

БОЛХЛОЙ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДАЦ

Механизаторашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхаваьннар а, е эсала къахьегар а вовза йиш йолаш хьалаш дац Назрановски района «Экажевский» совхоза № 1 йолча бригаде.

Бригада юа, бIарг тIаоттаргболча моттиге, хьалъула хьонхаший улг. Бакъда, совхоз лаьдь хиина йоазув мара кхы хIама дац цу тIа бIаргагуш.

ХIаьта Iурра дена серралла болх беча механизаторашта хац яхье хьалхевоагIар цалав, тIехьавусар малав. ТIаккха сенна эш укхаза хьокханий улг?

Делкъьйна хIама даа е, салаIа а баьхкача механизаторашта деша керда газеташ, журналаш дац. ТIехьара газеташ укхаза цхьа бутт хьалха дена да.

Ала дезаш да, Экажкъонгий-Юрта бувзама отделени юрта боахама болхлошти газеташ, журналаш дIакхачийтара болх Iалаьмате во вIаштIехьбаьккха хилар.

— ТIехьара газеташ, журналаш тхона дена ха совцаьенний — яхаш дувц механизированни звеной кулгалхочо, цIи хезача звеновоя Шанхоев Яхьъяс.

Цул совгIа, радиоприемник ца хиларех керцача хоамашка ладувгIа йиш йолаш а бац цу бригадера механизатораш.

— ХIаьта совхоза кулгалхошта ховш дий-хьогI е гIулакх? — аьнна аз хаьттача бригадира Гагиев Iаббаса аьлар:

— Дика ховш да, цхьабакъда, механизаторашна бу болх мара царна кхы хIама дагадоагIа мотташ вац со.

ТIаккха хаттар доагIа: болх баьчул тIехьагIа механизаторий салаIа деншга дицденнад-те совхоза, партийни профсоюзни организацей кулгалхошта?

Кхьметтел эггара лахара аттагIа йола шашкаш, шахматаш, домино а яц бригаде. Цул совгIа, делкъьйга хIама даа баьхача механизаторашта кулг-юкь дила лертIа моттиг яц укхаза. Хий хьадоагIаш цхьа колонка-м я. Цунна юхе жеша даьхке хьайбаш хул. Сов дукха хий Iомха гобаьккха ушал латт.

Бригаде цIакха а тоъаш яц механизаторий кадраш. Iа бахьан долаш балхаш тIехьадусаш моттигаш е ниьслу. Совхоза чотах стипенди а телаш механизаторий курсаш йисте а яхке хьабоагIа укхаза кагий нах. Бакъда, уж гусеничи тракторашн тIа болх бе дукха раьза хилац. ХIанад из иштта?

Гусеничи тракторашн тIа балхаш деча механизаторашта луш дола алапи дукхаза кIезигагIа да чархаш йолча тракторашн тIа болх берашта телачул. Цудухьа дукхагIбола кагий нах ахкан замалахьа уж йита а йите кхьачахьа балха болх.

Нагахьа санна гусеничи трактор еха моттиг нийсел ча из тоаеш яьккхача ханаш а механизаторa ахча дац. Цу дешага хьала беза совхоза кулгалхой, хIама аьлча, моральни а материальни а хьалаш балха юкъедоаладарга хьежжа мара балхацара безам совбаргбац лаьтте леладерий.

— Дукха ха я гIо долча автолавка ца йоагIа, — яхаш дувц Гагиева. — Совхоза боа йолаш я кхачане продуктай тика, бакъда, цига хьаэца маьхи консерваши мара кхы хIама яц.

Лакхе дийна кхоачамбоацараш махулла сихагIа дIадахара оарцагIбоала безе «Экажевский» совхоза кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

СИЙЛАХЬ-БОККХА ДАЙМЕХКА ТIОМ БОЛАБЕННАЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ 40 ШУ ДУЗАШ

1941 шера 22 июне фашистски Германе герзаштара визаш тийшача балхах, тIом хьоабергбац аьнна 1939 шера яь хиина советско-германски билт йоха а еш, вай мехка доазонел тIех а даьнна чудаьххар. Фашистий уйла хиинар шоашка дунеш доал дайтара керттера дукхьале санна йола дунен тIа эггара хьалхара социалистически пачхьалкхе йохае, советски нах боабеш шоашта гераоттабеш. Дукха хIама ца эшаш диъ шера хиннача советски халкъа Сийлахь-боккхача Даймехка тIемо торо хааийтийзар Гитлеран цуй халкараошкен уж зуламе уйлаш кхоачашъе.

ЛЕНИНГРАД. 1943 шу, апрель. Ленинграда МПВО бIухой фашисташа бомбаш йийтачул тIехьагIа лозабаь нах мIалхарбоахаш ба. ТАСС фотохроника.

Тыл — фронта. Н. СИТНИКОВА сурт. Цхьан оборонни предприяте танкаш хьаеча. ТАСС фотохроника.

ДАЙМЕХКА ГIОЛЛА

Чарахьала боахами цун проблемаши

14 июне денз 12 июне кхачалца хургья Пловдив яхача болгарски городе Дерригдунен чарахьала выставка. Советски Союзо дакъа лоац цига шерача экспозицеца. АПН корреспондента Воробьев Евгене дийхад СССР юрта боахама министра заместителгара Анатолий Александрович Гольцовгара вай мехка чарахьала боахамех цун дегIаахара проблемаха дуацар.

— Выставках «чарахьала» оале а, цун материалаша дукхагIа дешаш чуяоаш. Дувцир да сагеи Iаламеи, къоастадаь яьлчи вай Лаьттан фауна, юкъмоттигах дола дош.

Вай дидалийта могаргдац материальни рузкъа дукдувла хьалхара хьаст а хIара сага уникцIено, цун духовни рузкъан кIийле а йола Iалам мел маьке да. Iалама ресурсай, лаьттан, хьун, долхача хиний, цIенача фон, лаьттах хьатIайоалача а сайоаллача а хIамай дикача дас санна йоакхо яр — из деррига а вай дениза дардоаца гIулакх, вай декхар.

Советски Iаьдал латтача хьалхарча деношка денз чIоагIа теркам тIабохийт Коммунистически партен Советски правительствас Iалам лорадаре. Цунна дола тешал да В. И. Ленина кулгаш яздаь «Лаьттах» (1917 шу), «Чарахьал дара ханехи чарахьий герз леладара бокъонахи» (1919 шу), «Чарахьалах» (1920 шу) декреташа а дукха ха йоацаш тIайицача «Хьайбай дуне лорадарахи цунах пайда эцарах» дола СССР Закон, СССР Конституце йоагIаш йола статьяш а.

Карарча пятилетке, 1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалаяра Керттерча лосташ тIа лаьрххIача тайпара, дIахохьоргда заповедни территорейн къамаш паркийн сета Iелман ларда тIа формирование елга, Iалама ресурсаш кхетамца пайда эцара даьхьера рекомендацеш оттаяра цар кIийлен тIа йоазаргья Iалама системаши объекташи. Чакхдаха дезаргда ахча хьайбаш сбалансированно дебадаран Iалашо яьча водоемашка, хий латтача моттигашка чкъаьрий маьхерча тайпашта воспроизводство араш тIадерзадаь гIулакхаш.

Вай чарахьала боахама характеристика яла волавалаехьа, дагабохийта безам ба са советски специалисташа баь цхьа лоархIаме болх. 70-ча шерашка вайцига арадаьккхадар, 62 тайпара шура юа хIамаш, 63 тайпара хьазилгаш, 8 тайпара амфибеш, 21 тайпара рептилеш, 444 тайпара баьцоргIаш тIаязъаь дола СССР ЦIе книжка. Уж дар вай планета тIара цIенденна дIадала йиш йолаш хиина флоран фауна тайпаш. Пачхьалкхено лораде дIатIайийцар вай территоре тIа лелаш долча оалхазарийн цIокъ, гепард, кIай ча, форда выдра, кулан, цIе кхалкхкийле йола лазарка, кхыдола хьайбаш санна дола геттара кIезиг денна тайпаш. ХIанз хьадаьд массехк союзни республика ЦIе книжкаш а. ДагадоххагIа аьлча, цу тайпара массе оагIорахьара а систематически а дунен тIарча цхьанна а мехка баьбац из болх.

Шерра а тайп-тайпара а я вай мехка чарахьал де йиш йола моттигаш. Цар еррига майда 18 миллион квадратни километр я, хIаьта чарахьол де йиш я, 87 тайпагIча оакхарашта 103 тайпагIча оалхазараштеа.

Чарахьала боахам Iилман ларда тIа латт вай, хIаьта шин лостамагIа дегIа а ухпромысловни спортивнии чарахьал. Натахьа санна промысловни чарахьало пачхьалкхенна оакхарий цIеки, оалхазарий дулх, бaргаш долча аккача хьайбай дулх, паптах, чарахьала даькъа кхы йола продукци лоаттайой, спортивни чарахьал эггара хьалха Iалама хьалашка дисалеIар да къахьегамхошта, хIаьта иштта цIегIа лелае ше чарахьал дар дицдолийтаргдоаца трофей а я чарахьана.

Промысловни чарахьалда Iалама ресурсех комплексно пайда эцаш долча промысловни боахамашта дIахьожаь я чарахьал ду моттигаш. Промысловни боахамаша деш дола балхаш да оакхарий цIекий аккача хьайбай дулхи даккхар, чкъаьрий луацар, хьун бIаьраш, комараш, жIале нускалаш, молхай баьцIоргIаш гулъяр, понхарийн оакхарийн леладар.

Вай мехка шер-шера чуяхь юкъера лаьркIача 3 миллион бIарашдуаргий, 80 эзар совгIча горностаьй, 20 эзар соьлора, 44 эзар цIеча цоглa, 20 эзар аккача норка, 150 эзар собола, 60 эзар цIе песеца, дуккхача кхыча оакхарий цIекий.

Спортивни чарахьал деш ва 3,5 миллион саг, уж ба чарахьийн чкъаьрий доахарийи обществашка вIашагIкхийтта. Пайда эца царна дIаеннай 2,6 миллион квадратни километр йола чарахьал ду моттигаш. Везаме аьнхе ухача чарахьаша а гIо ду пачхьалкхенна оакхарий цIекийи аккача хьайбай дулхи даккха. Цуьца цхьана цар хьинаре дакъа лоац чарахьал деча моттигий доакъаре, бIений, лорарa хьалаш тоадара обществаша чакхдоахача гIулакхашта юкъе. Иштта, шер-шера бу чарахьаша 500 эзар совгIа искусственни бIи, 300 эзар совгIча моттиге тух дула.

Хьайбай дуне лорадарахи цунна воспроизводство ярахa дувцаш, эггара хьалха дувца дезар да заповедникий гIулакх вIаштIехьдаккхар. Вай мехка йолаш я хIанз 134 заповедник, 6 къаман парк, 1000 совгIа заказник. Укхаза йоакха Iилмахой коллектив я генофонд метта лоаттаяра, мехка тайп-тайпарча регионий экосистемаш комплексно йоваара проблемаех дола балхаш деш.

Цу балхех хьакулаш дар чIоагIа перспективни да. Иштта, Воронежски заповедникe, масала, хадаш баьтта бобрикий фу хоттадалийтар. ХIанз вай я 150 эзар совгIа бобр. Хайнахьа кIалхара яьхар хIана 690 эзарнега кхьача соболаши 1,5 миллионага кхьача сайгакаши, хIаьта иштта лореду хьахарч, зубраш, выхухолаш, кхыдола хьайбаш.

Хьайбай дуне лорадар, вай фауна кхомбари кхетамна цунга хьажари эггара лоархIаметIа йола Iалам лорадара проблема а хиина дIатадда тIехьарча шерашка. Iилма ресурсаш сага денгара денга дукхагIа эшаш хилaро хувц бIаьрча ландшафташи Iалама зонеши, из бахьан долаш хьайбай дунеха тайпаш чIоагIа кIезигду. Цудухьа вай юкъяра декхар да хунашка даим оакхарей, оалхазараш, хиша чкъаьрий хилийтара де мел дезар дар. Из массанена а эшаш хIама да.

(АПН).

Халкъа тIахьожам

Халкъа тIахьожама республикански комитете

ЦА ЙОАГIА ПРЕМЕШ НИЙЯРАХ

Республикерча цхьайолча предприятешка ца йоагIаш премеш, тайп - тайпара совгIаташ тийнинлга гучадаьккхад НГIАССР халкъа тIахьожама комитето. Даьча тохкамаша гучадаькха кхоачамбоацараш дийнад халкъа тIахьожама республикански, городской, районни комитетий заседанешка.

Вокъо йоаццаш кулгалхогIулакхерà мах бехктохкаме эзаб, хIьата цхьайола кулгалхой дая зе цхьайолча даькъе тахка а оттабаьб, паргаре хьадаькккхад 3043 сом.

Вокъо йоацаш кулгалхошех инженерно - технически балхахошек премешта нийдаь ахча — 1844 сом — паргара хьа а даьнийа предприятей кассайкка юха дIачуденнад.

МагIалбиев городерча цхьайолча предприятей кулгалхоша, инженерно - технически балхахоша, гIулакхерча нахе бокъо йоацаш премеш нийлъ моттигаш хийнай.

«Водоканал» яхача районашта юкъерча управлене (нач. нов. М. М. Точиев, керттера инженер нов. Ш. Ю. Акиев) 1979 шера 10 октябре денз 1980 шера 1 октябре кхаччалца эшачарна хица кхоачам е ца беш, доацар даьд яхаш IотIа а деттаци, гIулакхерча нахе а ИТР-ашта а премеш тийнинай. Юкъерча юкъагIа бонъе йоацаш 3258 сома премеш нийлъ укхаза, цох 401 сом кхаьчад управлене начальникаьта М. М. Точиевга, керттерча инженерга Ш. Ю. Акиевга — 297 сом, вокххагIволча бухгалтерга В. К. Кострычага — 384 сом.

Ца даьр даьд яхаш Iо тIа а яздеш, премеш нийлъча управлене начальника М. М. Точиевна выговор яьй комитето, шин бетта эца алапп — 340 сом дIадала оттаваьв. ВокххагIвола бухгалтер В. К. Кострич а бехке ваьв, из а декхарейла шин бетта доагIа алапи дIадала.

Халкъа тIахьожама Ленински районни комитето гучадаьккхад «Горжилуправление» РСУ (нач. Г. И. Дроздов, керттера бухгалтер нов. Ш. Ф. Занин) бокъо йоацаш премеш тийниналга.

Премеш телара поредок телханай «Чечингремстройбыта» РСУ (нач. хиннав С. А. Деннев), хIанз нов. Канрев начальник волча ремонтно - гIишлон управлене. Цу цинна а предприяте дукха ахча доадаьд бокъо йоацаш премеш телаш. Нийса доаца гIулакх леладаьрашкара цхьайолча даькъе даь зе юхаметтаоттадеш ахча хьадаьккхад, уж бехктохкаме эзаб.

Даьча тохкамаша хьахьекхад уж цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хилараx предприятейл организацейи кулгалхой, министерствашни ведомствашни бехке хилар. Из зе тарденнад цар финансови дисциплина телхе ца йитара халдаьна тIахьожам ца лоаттабар бахьан цолаш.

ВАГОНАШ ГIУЛАКХ ДОАЦАШ МА ЛОАТТАЕ

Халкъа тIахьожама НохчгIалгIай АССР комитето зьача тохкамаша хьахьекхад «Консерплодоовощ» яхача объединене вагонаш ший хиннальа Iо ца йоасселга, уж гIулакх доацаш лоаттаелаш.

1980 шера а 1981 шера хьалхарча кварталe а вагонаш Iойоассае езача 5 организацех цхьанне а шоай хьинахьа Iойоассаяьй уж. Цу юкъагIа объединене оттаяьча нормал совгIа 32 эзар вагоно-сахьат тоаяьй вагонаш, из нормал 3,2-аза кункагIа чул. Из бахьан долаш объединене 79 эзар сом гIод техад.

Вагонаш Iойоассайра хьалгеттара во латт горплодоовощторген (нн. Цураев, Агаджанов). Грозненски консерви заводен (йов. Мушаилов).

1980 шера а 1981 шера хьалхарча квартале а горплодоовощторге вагонаш Iо ца йоассаеш нормагIа йоагIачул 6-аза дукхагIа ца йоаккхаш лоаттаяьй. Из бахьан долаш теха гIод 21 эзар сом совгIа да, е объединене техкачох 28 процент. ХIаьта Грозненски консерви заводе нормагIа 5204 сахьат мара тоае йиш йоацаш хинна вагонаш 16249 сахьата лоаттаяьй цу юкъагIа. Машинкъо заводе 28350 сом гIод техад.

Ший хиннахьа вагонаш Iо ца йоассаечарех я «Ассинский», «Юбилейный» совхоз - заводаш (директораш нн. Хаперский, Витушев). «Ассинский» совхоз - заводо вагонаш Iо ца йоассаеш нормагIа йоагIачул дIаьаза дукхагIа ха йоаю, «Юбилейный» — 3,7-аза. Цу предприятеша а дукха эзараш сомаш ахча текхад.

Нормал совгIа вагонаш лоаттаю объединене а цуьна чуйоагIача предприятешё а организаторски болх лертIа вIаштIеха ца баккхар бахьан долаш. Укхаза вIаштIехьдаьккхадац дек а бус а вагонаш тIайоттилга а Iойоассаелга а, лоха ба механизаци яра боарам.

Вагонаш гоа ца яра чIоагIа вэттув бойнор да стеклотара Iайоассайра механизаци елга. Из хоашиге а «Консерплодоовощ» объединене ра ла хинна поставщикаша хьаухийта стеклотара пакет-подоношка а йоаццаш хьайис. ХIанз хьаухийтачох 60 процент мара яц механически Iойоассае йиш йола вагонаш.

Машиннаьнъа отделене (нов. Миляев) вагонаш хьакхачарах ший хоинахьа ховм бац, предприятеша уж Iойоассаергйолча бовраматIа дIаувттаяц, коммерчески акташ уттаяра шинелаш на совгIаш ха йоакх.

Вагонаш йоассаечен йоттачен цIенхаштта дола кхоачамбоацараш долга дIахайтад «Консерплодоовощ» объединене генеральни директора заместителга О. Р. Исламовга. Гучадаьха кхоачамбоацараш дIадахара объединене ходамбеллаш йола мероприятеш чакхйоах, аьна цо аь заявлени терказе яйнай.

Вагонаш шоай хаинахьа йоасса ца ен тоалре «Ассинский» совхоз - заводa директора В. П. Хаперскенна Грозненски горплодоовощторга директора заместителга Г. З. Агаджановна выговораш яьй, даь зе цхьайолча даькъе хьадаькха оттадаьд. Вагонаш зехьа лоаттаяра бехке бола кхыбараш а бехктохкаме эзаб.

МАССАЗА ПОСТЕ ЛАТТ

КПСС XXVI съезде парте ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Советски демократе цуьнах даланаш дергдоаца дáкъа да » управлене органийн гIулакхаш тIарча наьхен балха тIалатта деррига чулоацаш бола халкъа тIахьожам. Цхьанхьа хIарцахьа даь хIама, зулам даь, сов руэкъа дIаахийта, дисциплина толхаь цхьанкъа а факт нёта йиш яц халкъа тIахьожамхой сийрди бIарг тIа ца отташ. Деррига хьинарегIа леладар болх яха а чIоагIагIа тIагIертта бар — из да КПСС Центральни Комитето цар теркам тIалестабер».

Л. И. Брежнева доккхача хьаькъалера хьехаин КПСС XXVI съезда исторически решенеш ларде а луцаш, Наьсарев района дозорнеша дикка чIоагIбаьб района экономика ерригача звеньяшка боалама гIулакхашта лоаттабу тIахьожам, боккха теркам тIабохийт дисциплина лакха лоаттаелга. руэкъаш кхох белга Iалацдара.

Района халкъа тIахьожамхоша беча балхах дуьцаш дола массехи масал доаладерга да аз.

Назрановски трикотажни фабрика халкъа тIахьожама кертерча группа председателa О. Г. Евтушенкос докладной записка яздаьдир шоай фабрике материальни маьхаленийн учети отчетности гIонача тайпара телхаю аьнна. Ишта, 1981 шера 4 марта Назрановски трикотажни фабрико вийча продукци латтача складера контейнер чу а ехий дIаяхьийтай «Росторгодежда» чуйоагIача Нохч - ГIалгIай торгови базан 25695 сом мах бола 19390 трикотажни изделин.

Базе дIахаьчар контейнер 1981 шера 10 марта, амма трикотажни складе а ца кхоачаш (цу складе переучет хиннаяр), кхалкахх а вийча наькъа а латтийи складе. Укхаза яьй расфактуроваш база общественноста винадаш тIа а болаш. Гучадаьлар контейнера чу хинна товар цакладлой тIа дIаяздаьчул тхьо недели кIезигагIа хилар. Контейнера чу эшаш йола изделеш малагIаш я торкалдича, база вихалешта бIаргадайра контейнера чу хинна товар сорташ вIашагIъайва а хила дезачул дукхагIа а хилар.

Фабрика халкъа тIахьожама кертерча группа председатель керте а волаш хинна трикотажни фабрика комиссин лхар базе цуй балхахошца цхьана контейнера чу хила дезаш хиннача товарех дараши доацараши малагIаш да хьажи. Техкача комиссена гучадьлар 28 сома мах хьа йола бериййн хлопчато-бумажни пинталоваш эшаш хилар, хIаьта товарий сорташ вIашагIъадар бахьан долаш 8863 сома маьхa товар контейнера чу сов хинна хилари.

Цу хьакъехьа бехке хиннараш бехктохкаме эзаб.

Халкъа тIахьожамхоше дукхаза хоаьаш даьд района халкъа тIахьожама комитетага Назрановски мах еча завода маьхки маьккабулочни изделешн эсала хиларах. Района халкъа тIахьожама комитета комиссии халкъа тIахьожамхой цу сигналашца хьежача гучадаьлар: «маьхк еча завода чIоагIъяьча нормах хIара маьхка булка дозал ихьа килограмм хила езаш яле, кердача маьхка бIаь-бIаь булка хьа а эшаш массехказа эзача, хIара булка дозал 50 граммагара 138 граммага кхоачаш лохагIа хулаш хилар.

Ишта, 1981 шера 16-чен 21-чен марта оттаьча шин вIтах хIара булкане 50 грамм йолаш эшаш хинна ерригa маьхк 3600 килограмм хилар, вешта аьлча, 720 сома маьха маьхк. Цу тайпара, духхьал 1981 шера бохача пахагa ехкача маьккаx царге дIаняьчар клача йоагIачул 87 тонн 650 килограмм кIезигагIа хилар, хIаьта цу маьхка мах 19650 сом ба.

ТIахьожамхошта гучадаьннад, лаборатори заводе еттача маьхка тIахьожама тохкамаш деш гучадаьнараш, брак дIа ца эцар а, цунна юха переработка яр а дIаяздеш журналаш ца хилар. Даим хила езачул кIезигагIа я заводера араяала маьхк. Маьхкаш нийслу цуьнца хила йиш йоаца хIамаш: гIум, кизга Iоаьлингаш, хьостамаш, кхыдараш, арахеца маьхк эсала я.

Ишта, 1980 шерен 1981 шера хьалхарча кварталем торгови сето дIа ца эцаш маьхк еча заводе юхачуенна брак йола маьхк 50 тонни 400 килограмм е 12 100 сома маькa я. Общественна доалахьена хинна зен маьхк юхаярга дIадахари маьхк еча заводен районе чотагIа дIападаьд.

Хьаса йола маьхк хила езача боарамагIа доэал долаш ца хиларагIа, арахеца маьхки маьхка-булочни изделеши эсала хиларагIа, дозал боарамал лохагIа йола маьхк ара а хецаш, маьхк дIайечча бахача пахагара сов ахчаш дахарагIа завода директора Х. М. Г. Местоевна выговор а яьй даьча ен цхьадола даькъа юхаметтаоттадара бетта доагIача алапе боараме, вешта аьлча, 165 сом такха тIа а дожадаьд.

Маьхка производства а реализаци а учети тIахьожам эсала лелабарагIа, арахецаш йолча маьхкага дIаухийташ хинна хьоар дамм боарамал кIезигагIа хиларагIа совдуьза хьоар дIа ца язгагIа кертерча бухгалтера Р. Лейпоевайна выговор яй, такха 130 сом тIа а дожадеш.

Къаьст-къаьстача торгови предприятешта, промышленносте финансови нарушенеш ярах доле масалаш дукха доаладе йиш я, амма района халкъа тIахьожама комитетон дозорнеши шоай беррига низ тIабохийтаб цу тайпара гIулакхаш дIахойдача хана ца хилийтара.

В. ЧАБИЕВ,
Наьсарен района халкъа тIахьожама комитета инспектор.

КЕРТТЕРДАР — ГIУЛАКХ НИЙСА ЧАКХДАККХАР

Ховш мадарра, парте директиваш, советски законаш, правительства решенеш кхоачаш мишта ю хьожаш тохкам бе, пачхьалкхен хьаштаьшта зе деш мел дола хIамаьна майрра духьалатта езаш я халкъа тIахьожама органаш.

ДIадахача шера шоай болх мишта вIаштIехьбаьккха гIийртай халкъа тIахьожама республикански Комитета штате йоаца отделаш.

Дукхьал штате йоацача вIгача, кхачан промышленносте, экономически отделий низаца 33 тохкам баьб партен правительствен директиваш мишта кхоачашъю хьожаш, къачa дешашта. Уж тохкамаш даьчул тIехьагIа 18 доаш Комитета заседанешка дийца а дийца, къаьстта сопамаш тIайийцад. Вож дешаш предприятей, организацей коллективашка дийцад.

ЧIоагIгIа уйла тIахкайтай пачхьалкхен планаши - са данешн кхоачашъяра, кооперированни постаькашта тIаьйнца декхараш чаккдахара дешашта. Кхоачамаш кьа гучадеккхад, производствен низалех, материальни ресурсех пайда мишта эц, арахецача продукце дикал вIашатай, къыча дешашка хьайлаа.

Из массе тайпара дукха болх шоай штате йоацача актива новкъосталиа баьб республика халкъа тIахьожама органаша, специалисташ, «Комсомольски прожектора» винелаш, депутаташ, кхыбараш юкъе а увзаш. Цу Iальмате довргIамеча общественни балха дукха низ, знанеш дIатийнад Ф. А. Добшинкова, Л. П. Денисовас, К. А. Гоцке, А. А. Дубининас, З. М. Цыганалос, И. А. Баширова, М. В. Хайкина, шоашта тIадилла гIулакх цIена кхоачашдеш болча дукхача кхычар.

Халкъа тIахьожамхой балхах хьехийнареш хьахьонхаш дола массехк масал доаладергда вай.

1980 шера сентябре халкъа тIахьожамхоша Э. М. Вехоевас, Ф. А. Добшинкова специалисташ - энергетикаш юкъе а ваз, республикера массехк предприята техкай, хIаьта энергоресурсех дикагIа пайда эцара партен правительствен решенеш кхоачашъяра даькъе нийсдалийта цIенхаштта кхоачамбоацараш гуча а даьккхар. Цар кхоачамбоацараш хьагучадехарал совгIа, уж нийсдалийте бахьанаш хьа а лехар. Комитето цу хьакъехьа решене а яь, из кхоачашъяра тIахьожам оттабир. ХIаьта цунах хьехиншар ер да: «Красный молот» заводе халкъа тIахьожамхой тIеттел, ерригa коллектив а оарцагIъялар энергоресурсех дикагIа пайда эцара. ХIаьта предприятешта юкъе хьалхалаттечарех ца яле а халкъа тIахьожамхоша хьалхагIа кхоачамбоацараш гучадаьхадар, къаьстта а шоаъ лагIа йоагIача энергоресурсех пайда эцара даькъе. Хоза а хеташ белгалдаккха дог доагIа, халкъа тIахьожамхоша замечанеш яьчул тIехьагIа дуккха хIамаш кхоачашдаь хилар. Масала, ерригача бытовой производственни помещенешка аьшва пхьоалерча жIовнашка болх байтачул тIехьагIа йоагIача Iавярех шоалагIа пайда эцар дIоахдеш дола хий централизованно Iалашделга вIаштIехьдаьккхад.

Мехка хьалха латтача предприятешта карагIдаьнарий опытагIа заводе хьалльяй плоски ела бола горелкаш йоахна чехаш йоахью цо пешк. Кеттa реконструкци яь яккха лаьрхIад аьшка пхьоалерча еригача йоахал телача пешкашта, уж хIанзарча боарамга кхоачаир духьа.

Халкъа тIахьожама органий балхо аьттув баьккхаб 1980 шера IV квартале энергоресурсаш кхояра промышленни предприятеша лелаьча социалистически яхьа итогегIа «Красный молот» завода НГIАССР Министрий Советен облсовпрофен кара-ра кара тела цIе байракх а 1500 сома хьалхара ахчан преми а хьожаяра.

1980 шера заводa коллективо кхояьй 2341 эзар киловатт-сахьат е ерригa пайда эцачох 4 процент электроэнергии 1264 гигакалори е 1 процент йоахалш. Низа кхоачашъяьй энергоресурсаш хьурмат деши кхом бешн дIаахийтара планагIа оттаяь хинна ерригa организационно - технически мероприятеш.

Халкъа тIахьожама органий балха тIа керттердар — де лаьрхIар бокъонца кхоачашдаь даккхар. Из де гIертiха берригa халкъа тIахьожамхой.

Д. МИЗЯКОВ,
НГIАССР халкъа тIахьожама Комитета штате йоацача отдела заведующи.

Массаза а шоай производственни декхараш цIена кхоачаш а деш, хадданза яьй хьакха латтайн хьабоагIаш бола хIамаш тегараш дукха ба Назрановски трикотажни фабрика цхьоалагIча хIамаш тегача цехе. Уж хьоахабеча хана цеха начальника Бенов Бемболата эттара хьалхарчарца цIа яьнаккар хIамаш тегача мотористкa, къахьегама ветерана Куркиева Юсапа Хадишата. Цул дикагIа болхло тха цехе меттел ерригача фабрике а яц, аьлар цо.

Ишта дика боахло бIаргагора лойш со волга шийна хоаш санна Бемболата сога хьахьекхар тайга йистедаьннача барзкаьшта этикеткаш дIатIатеташ ягIа юкъерча де-

КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН

гIаро, хьатара, безаме юкъ йола хана наьсъена кхалсаг. Смена чакхъяла шин сахьат гаргга ха яле а дукха хIама ца эшаш хIанзлехьа Iа алх норма кхоачашъяьй Хадишата. Аз шийга деча хIара хаттарашта лоацца жоп а луш, сацийтац цо ше беш бола болх.

— Хадишат, хьо эттара толлашагIа йола хIамаш тега моториcтка я яхаш дуьне предприяте кулгалхоша, хьона къахьегаш болча хьа новкъосташа, тIаккха хIана хийцай Iа хьай профессе укх балхаца? — хаьттар аз цуьга.

— ГIей хьоей, — аьлар Хадишата, ела а ейна кийча продукци тха цехера араялар дукхача даькъе аз беча балхах тийша да. ХIаьта а хIамаш тегача мотористкa болх аз хувцаргболаш цхьаькка а бацар, нагахьа санна сона дика са гуш хилча. Тхьо шу дизад аз хIамаш тегача болх бу. Духхьашха хIамаш тегача профессе со къахьегаш хилар Назрановски хIамаш тегача фабрике. Со йига къахьегаш йолча хана кхоане чIоагIа йоккха йолаш хургья лхаш гIорълыйа юаьаш хинна я фабрика хьайийллар. Цу хана дейз укхаза къахьегаш а я со. Аз дока кхал ду тахан сона сайна га а гуш хьа а хинна, ишд а беша къахьегаш болча гIалгIай кхалнаькха болхлой классах, аьнна шийв къамаьл чакхдалийтар Хадишата.

Цо дувцар бакъ хилар къаьста гуш да тахан фабрике. Дукха хIамаш хувцаденнад фабрике. Укхаза хIана болх беш ба хIамаш тега башха-дика говзанчаш хинна ца Iеш, мастераш, инженерно-технически болхлой, цехий, сменай кулгалхой, кхыбола специалисташ. Царех я Хадишат а. Цхьакха балха говзал йасаш фабрике цо толаме кара на ерзаеш. Дукхача шерашка ше Iоаль йоккха опыт, дIайовзайташ итташ говзанчаш кийчбаьб цо ше фабрике къахьегаш йолча шерашка. Уж а шоай хьехамча санна хьинаре къахьегаш яхье хьалха латташ ба. Царех цаI я хIанз цуьна ахьан смене къахьегаш йола хIамаш тега моториcткa Мальсагова Марем.

Вай мехкарча дуккхача предприятешка дIадоладенна гIулакх да цхьайттагIча пятилетка хьалхарча шера план 7 ноябрга кхачалехьа кхоачашъяра. Доккхий социалистически декхараш тIа а ийца, цу даькъера яхь дIайолаяьй Назрановски трикотажни фабрикерча итташ болча хIамаш тегараша а. Эттера хьалха ца дина гIулакх хьалльяцарех я Юсапа Хадишат. Ше тIайийца декхараш лаьрхIа хиннчул хьалха цо кхоачашдергдолар хьахьокх цуй производственни хьохкамаша. Сменна нормагIа йистедаьннача 1700 баракъана эттестe дIатIатега езача цо 3—4 эзар баракъана тег. ХIинналехьа дукха хIама ца эшаш шера план кхоачашъяьй Хадишата.

Ишта йолча цуьна фабрикерча болхлошта юкъе [illegible]

Б. КОСТОЕВ.

СРВ. Ерригача республике советско - вьетнамски цхьана гIулакхаш а леладеш хьалъеш латт объекташ. Дукха ха йоаццаш талла даьнвад IаьрмIача хи тIа гIолла понтонни тIий (сурта тIа). ХIаьта цуьна хьалха [illegible] мехка йоккхачарех йола Хоабинь яха гидроузел. Нердача гIирсо торо хулийтарגья республика керттера ярех [illegible] болча гIишлошка транспорта эффективнагIа болх байта, новкъостал дергда балха график толлаш хила чашьяйта.

ВИА — ТАСС сур.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КЕРДАЧА ТIЕМА КХЕРАМА ДУХЬАЛА

Цхьа кIира а дIадодац США столице тIема духьалера йоккха манифестаци ца хулаш. «Ах — герзаш Iоадара!», «Средстваш хIама хьадарга дIаахийта, хьалхар дохадарга ца а ухийташ!» — демонстрацешка даькъа лоацараша яхайкадеш йола уж лозунгаш КIайча цIен йоана а чаккхуяя.

Iаьдали керте оттача Р. Рейгана администраци шийла хьалхагIа хиннача политикацара аьхка негативни аспекташ хьахийца ца Iеш «шийла тIом» юхадайнбарa, дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка конфронтаци хилийтара, дIахойдача хана герзаш дукхагIа Iоадара бола нийъ а гучакха хьалаьцеб. ТIема кийчо елга леладу эзь ца хеташ милитаристски психоз дIа а йоарцеш. Цар зерхIар фуд аьнча, цо ца чIоагIа аьнь шоаникийн антисоветски леерча хьале американцийн цу кхерамеча наькъа духьала бола йоархIабергдац аьна хетар. Официальни Вашингтона дог дохаш хиннаб США мехкар дукха беррaш дола нахаш кхераден юхатохалургхиларга.

Цхьабакъда, цу тайпара уйлаш йохайр. США-ра мехкара оагIонгахьара бараш юхабовлинар. Цул совгIа тIема духьалара выступленеш айлуш а латт. Аьхка май бетта а Вашингтоне, Нью-Йорке, Питтсбурге, Детройте, Сан-Франциско, Канзас-Сити хиннай дукхача наха даькъа а лоацаш хила милитаризмаьен тIема кхерамах духьалар манифестацеш. Мехка вIашагIъеллай «ТIема духьала оарцагIдаккха халкъ» яха керда массови объединени. Шоай болх айбаьб «Граждански кампани», «Кхалнах къовсам лоаттабе мащара тIехьа», «ЧIоагIа машар оттабара тIехьара кампани» яхараш а кхыяраш а санна йолча организацешa. ХIаьта ниттте тIема духьалара программа леррагIа чакхйоакхаш йолча США машара совето а.

Кердача тайпара тIема духьалара болам айбалара Iаьдалаша луш дола жоп да террори репрессеш. Аьхка 2 июне а Вашингтоне 15 гаргга демонстрант лаьцав, царна деррлача дуцeн тIа вовзаш вола берий лор Б. Спок а волаш. Цхьабакъда, нах лунцарах ца кхоачаргбац тIема духьалара болам юхатоха. «Социальни бехктохкама тIехьа къовсам лоаттабеш ба лораш» яхача [illegible]

а термал цо дича балкц американски конгресса хIамах дика сахьетаци бола деттелаш. Администрацие милитаристски накъа тайп-тайпа аспекташ харцьен къамелаш даьд сенатора М. Хэтфилда, конгрессменаш Т. Вайса, П. Матчелла, Р. Деллямса, цхьаболча кхыбараша.

США хьинаречa боламга низ болаш боагIа. Б хьалха а тIехьа цо яхар дакха дергдоацача оттарга вашингтонски политика дахьраш а.

ТИШАЯЛ ВАЙХА МАЗАШ ПЕКИНЕ КХОАЧАШ ДА

30 мае Бангладеше пачхьалкхе переворот е гIийртаб. Цу дийнахьа Читтагонг яхача городе вийнав мехка президент Зиаур Рахман. Цул тIехьагIа Читтагонгски военни округа командующи генерал-майор Ахмед Манзур керте волаш хиннача правительства духьалерча кхаьаца городa то баь, меттигера радиостанцин эфирора дIалийца хиннай. Президент вера бехке долча митеж лачa бIунний доакъеша бIарчача дийнахьа дIа ца зецаш лоттаяьй из город — мехка «форда наIарaш» олаш йола. Бангладеша лоэрхIаме политически экономически центр.

Цхьабакъда, 1 июне правительствана мутIахьа долча бIунаша юхаметтаоттаьъд Читтагонге шоай тIахьожам лоаттабелга. Митежникашта керте латта йинa генерал-майор Манзур лаьца дIавутаIш салташа тоаш теха вийнав.

Деррига дунен теркам чIоагIагIа тIаолаш хIама да Бангладешера событеш. Доа цоа арахьарча непайоазоница хетачох тишача балха мазаш мехкара хьал толхадара духьа дукхача шерашка ца социйташ кIалгIолла тийша болх лелабеча Пекине кхоачаш да. Дагадохийта доагIа, 1975 шерагIа кхаччалца керда республика хьахиларa мукIарал де ца тугаш пекински лидераш хьийзалга а. Тахан а хьинаре хьаллуш цар ший лоIамерча демократически наькъагIа мокх дергIа ца байта гIерташ йола тайп-тайпара зьэрдехьара группировкаш.

ТIехьагIа гучадаьнна махиллара, митежникашта керте латта Манзур пропекински элементашца айха буезам болаш хиннав. КъабалагIа бaьча барта юкъе йоагIаш хинай мишта Читтагонски лоамах наькъа районе ледаш йола герзашна нийчьенка террористически группировка а. «Мукти Бахини» [illegible]

та хилар. Хоаш махлалара, Инде МИДа официальни заявлени а я харц дахь доцу цар дехкой дицча лоалаехьаш лелаеча индо-бангладешски гIуланкашта дукъала бараш вIашагIдехка проводжа нацианни заявлени.

ХIанз бIарчча хьалийча Бангладешера хьал тоаденнад. Президент З. Рахман вер бахьан долаш юкъагIа баьниха, хинна Къаман ассамблея (парламента) сессе болх юхадIаболабаьб. ХIаьта а меджара хьал хIаьа а чоаятене да. Радио гIолла кхайкьа деш президента декхараш кхоачашдеча Абдус Саттара аьннад моха бIоагIа дIа ца кхетара чIоагIагIача поиццаш тIа латт, цин лоIамагIа арахьарча политика йига а лелабу, аьна.

НАТО КЪУЛБААТЛАНТИЧЕСКИ ВАРИАНТ

НАТО агрессивни блока гIулакхий сфера шерьяьрен цун образецагIа къулбаатлантически договора Организаци (САТО) вIашагIйоллaрен планаш йийцаш дIадаккача кIиргагIа «межамерикански симпозиуме-1981». Цу тайпарче выхскагIа Буэнос-Айресе хиннай США-рча, ЮАР-рча, Латински Америка дукхача кхыча мехкашкарча стратегически проблемашта болча специалистий совещани.

Къулбаседатлантически блонах дIатоха керда тIема организаци яьара идея кийчъеш лаьттей итт шу хьалха дена. США реакциони гIозараша, расистски ЮАРа, чилийски хунта, хIаьта ишта йоккхагIъярех йолча американски монополеша, эгара хьалха Моргана банковски империе хьаллоацаш дола жандармски гIулакхаш цо кхоачашдергдолаш. Из ший хана хьаккхайна хьа цу хана США пачхьалкхен секретарь хинна Киссинджер. Рейгана администраци КIайча цIагIа кхаьчачул тIехьагIа САТО проект хьаелга дикка чIоагIагIа хьаьлацад.

Цу тIема блоко кхоачашде лерхIар шеко йоацаш ховш да. Цунга кхоачашдайта лерхIар да Къулбехьен Атлантике, Африке, Индийски океана районера Малхбузен экономически политически хьашташ Iалашделга. Латински Америкаи Африкаи халкъаьша лоаттабу къайлан-кортамукъален къовсам IетоIабелга, хIаьта, юххера а, ЮАРа расистски пачхьалкхе режима чилийски тIема хунтен дунен халкъашта юкъера изоляцена кIалхарйаккхилга.

Цхьабакъда, Вашингтона вIаштIехьдаргаш Къулбасе Америке доккхагIчарех долча мехкашка — Бразилеи Аргентинеи шоай къеи туристически планаш хьелна. Цу мехкий президенташ Ж. Фигейреду и Р. Виолен укх деношка цхьана яьча заявлене тIа цу планех дIа къестадеш къулбаатлантически блок къаьра чIоагIа духьала болаш хиннаб. Шиъа а мехка правительствашка дахьа лоаца тигадда лахехачахь хьаххана «межамериканских симпозиуме».

Н. СЕТУНСКИЙ,
В. МАТЕШ,
В. СЕРОВ.
(ТАСС).

ФУТБОЛ

ЙОККХА СОВЛЕ А ЙОЛАШ...

ХIана дахача шоатта дийнахьа С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе ростовски «Ростсельмашца» лайзар грозненски «Терек» футбола РСФСР Кубок яккхар духьа ловзаяь финала 1/16 матч яр из. Цудухьа мехка хьалхе къувсаш шоай гIулакхий йоакхо еш хиначa цу шинне а команде ходам беш дола ловзар чемпионата дIехорча матчашта IотIаккета ший тайпара совле лоархIар.

Цу бахьанагIа составашта юкъе кIезига нийсбалаязар карарча сезоне ловзара практика башха йоккха йовцаш бола къона футболисташ. Хьалха а дийлха аргда вай, грозненций бараш тоъал бIубешен тешшамен лайза хилар.

Укх тIеххьарча хана опытни волча Г. Колосова дублер а хинна дIаэтта «Терека» вратарь А. Горошинский «Ростсельмаша» футболистий оборонера атаке бахa аьттув боалеш хиначa каггахьа йолча минуташка тIах аьнна ловзар. Къаьстта белгалъяьлар ловзар чакхдала кхо минут ашаш нийсъенна эпизод. Хьаьший центрфорварда С. Балахнина («Терека» голкипер хиначун эIамагIвола вошa) ше цхьаь грозненций коанаIараштa гарга а ваха гIоал ца йоалийташ наIарашкахьа яхийтар бургаш. ХIана чукхийтта яьлар-кх из аьнна хийтар, пхьабахъда, А. Горошинске тIатосса а веина лаьцар из.

«Терек» вот а йолаш 3:0 хиначa хана дар из. Ловзар доладенна 20 минут йоаллаше а эггара хьалхара гол чутехар къоначa форварда В. Касаева. Тайм юкъеккхаьчача хана А. Синькос шоллагIа бургац чутехар, хIаьта 72-гIча минуте О. Хохленкос кхa болеш яхийта бургац «Ростсельмаша» вратара юхакъовла ца а могаш, тIехьара тIакхийнача В. Реузова сих а аь, хьаьший коанаIарех чуяхар, цу тIехь ловзар чакх а доаккхаш.

Иштача ловзаро, бахъдар аьлча, «Терек» нотъялча дикахстараш гIадбуг, цхьабакъда, кхы а лоархIамегIн да кубок йоаккхача духьалъэттача вай къона ловзархой толаме чакхбаьнна хилар. ЧIоаггIа бIубенна лайзар А. Шкордов а, В. Касаев а, А. Шамханов а, хийца юкъсвена О. Гладкий а.

— Бухсоцаш тха аьттув баргхилар лоархI хIанз тхоаш котдовларех, — аьлар грозненски футболистий вокхагIволча тренера А. А. Еськова. — ХIанзчул тIехьагIа чIоаггIа бехктокхаме матчаш я «Терека» хьалхашка латташ: 10 июнера 16 июне кхаччалца бахa тхоай майдане тIаэц «Уралец», «Волгарь», «Махачкалера динамовцаш». Лидерашта юкъе чIоаггIа дIаоттар духьа цу кхаь а командал котдовла деза тха. Цу гIулакха катирхоша а тхоашта новкъостал дергда аьнна хеташ ва со.

А. ЖУРАЕВ.

БОТАНИЧЕСКИ БЕШ — ЮБИЛЯР

МОСКВА. 275 шу даьннад вай мехка къаьнагIа ярех йолча ботанически беша — МГУ Ботанически беша.

1706 шера Петр I распоряженегIа Москвана юхе эрп иллача моттиге дIаегIай Аптенарски беш. Цига дарбане баьцовгIаш, гаьнаш лелаеш хиннай. 1805 шера Аптекарски беш Московски университета дIаенпай. Цу хана деза Аптекарски бешах ботанически беш хила йолаеннай, хIаьта цIи хеза болча дуккхача эрсий ботаникашта йола школа хинна дIа а эттай из. Тахан МГУ Ботанически беша йолаш я лаьттан шара тIарча тайп-тайпарча мехкашкара 3000 гаргга тайпа баьцовгIаш. Оранжерейка а спъачея тIуначея тропикашкара йоккхий лальмаш орхидееш, тропически лианаш, папоротникаш, Къулбехьен Америкера викторн, Мексикерен Къулбехьен Африкерен, Австралера, Керда Зеландера йокъал ловш йола баьцовгIаш. Царех цхьа яраш каггахьа мера нийслуш йоацаш кхьча ботанически бешашкаа ца хулаш я.

Дендропарке йолаш я СССР Европейски даьхьа юккъерча полосе, Кавказе, Крыме, Юкъерча Азе, Гаьнарча Малхбоале санна Къулбаседерча Америке, Малхбоален Азе а хулаш йолча беша дийн дIаIета йолча дахчан-кIетаргий баьцовгIай мальхе йола коллекци.

БIаьстана юкъе хьахул тюльпанаш, нарциссаш. Уж дIадоаллаше а зиза тох пионашта, ирисашта, флоксашта, гладиолусашта.

Беш москвичашта а столице укхача хьаьнашта а дукха езаш я.

СУРТАШ ТIА: 1. МГУ ботанически беша.
2. Веша юкъе ятIа кIай ява (сурта тIа). Кулгаш а лийца бархI саго хьамархIа еллача халла мара хьалоцалац из. Веша эггара къаьнагIа йола га я из, цун кхо бIаь шу гаргга ха я.

О. КУЗЬМИНА суртеш.
ТАСС фотохроника.

ФОРЕЛЬ ФОРДА ЧУ КХЕБУ

Ихтиологашта гучадаьннад, нагахьа сенна форель форда хи чу юхачухийцача, ший даьй, вешта аьлча, лососеви чкъаьрий, башхалонаш цунга юхакхоачаргхилар. Хувцалургда цо дуар, пигментаци, дулхаца хьоавал дуккхагIа хургья, тезвча хи чурчул дикагIа дегIабоагIаргба форель форда хи чу.

Вай мехка эггара хьалха форда чу форель кхебе болабенна боахам ба Геленджик яхача Iаьржача форда йисте уллача курорта юккера «Парижски коммуна» цIи лелаеш йола колхоз, хIаьта из мара кхы боахам а бац мехка из гIулакх каралаьца.

1978 шера духхьал цхьа экспериментальни садок жара ицар цу чкъаьрий доахача боахаме. ХIанз итт садок я Геленджикски бухте — дIадоладенна опытно - промышленни форель лелабар. Укх шера май бовш 20 тонн продукци еннай цо.

Ерригаш а ши садкови система я — гаьнна форда чун бухтеи.

ЦхьайтталагIча пятилетке боккха форельни боахам хьабе лаьрхIад Геленджике. Цу чу хургда фула леладу чкъаьрий, инкубационни цех. ХIанзарчоа опыташ еш ба колхоз чкъаьрий лeладераш, Iаьржача форда хьалашка форель кхебара биотехника увттаю.

Аписела МХИТАРЯН. (АПН).

Слесарь:
— Тахан мукъаваь, балха ди чаккдоалаш латт, оршот дийнахьа юхавоагIаргва со.

Дешашца да аьлча а...

Х.-Б. ИСРАИЛОВА дехха суртеш.

Керда обрядаш-ваxаре

ДАЬХЕ ЕЗА IОМАБУ

КПСС XXVI съезде белгалдаьхар варте кIийлея тIарча декхарех цаI берригача къахьегамхошта, къаьстта къоначa тIехьенна, уж Советски мехках, вай хьамсарча Даьхенах доккхал деш а социализмаца нарагIдаьнараш лораде кийча хургболаш а кхетам балар долга.

ЗIамига саг патриотически уйла йолаш, гражданственность йоаллаш, нравственно цIена хургволаш кхевара лоархIаме этапаш я паспорт дIадалар, эскаре водаш накъаванкхар, специальность Iомаяр, хьалхара аьлаш хьаэцар, саг йоалаяр-маьре яхар, хьалхара бер хилар. Уж ерригa событеш лоархIаме я. ХIана аьлча, берара вадарца хиийла валарца, кхыбарий санна ерригa бокъонаш а йолаш саг хинна дIаоттарца ювзаенна я уж. Цудухьа цIанкха а йиц а лургьяц. Цудухьа къаьстта терках тIабахийте кийч а ю чакх а йоах керда ритуалаш Серноводскерча культура балхахоша, хIаьта уж каст-каста а дуккхача наха даькъа лоацаш а чакхъювл укхаза.

Серноводскерча культура ЦIенна керте латт опыт йола специалист Зара Гарсултановна Альмурзаева. Хьанаре а ше караладца гIулакх чIоаггIа дезаш а бу Зара Гарсултановас болх, художественни самодеятельность езаш болча наха латта тешаме актив эзай цо балха юкъе, цун гIоица бу новкъост Альмурзаевас болх, хIаьта халонех кхераш а цхьанна хIамах бIу къажаш а яц из.

Дуккха дика гIулакхаш чакхдаьхад тIеххьарча шера, цо кулгал а деш. Хоза, наьха сакъердалуш идейни чулоацам лакха болаш чакхъювл укхаза эскаре болха кагирхой накъабахара хетаьл сайренаш. Эскаре болхача кагирхошта меттел, беррегача цар новкъосташта а гаргарча наха а доккха цIей а хиле дIаотт хIанз из событи.

Бетта-бетта хул Сунженски районе Серноводскерча культура ЦIен балха плане тIа «Со чувахаш дола цIа» яхача девнзагIа йола мероприятеш. Цу темо чулоац къоначa тIемахошта хетадьча дуккхача клубеи гIулакхий тайп-тайпара циклаш. Кагий нах допризывникаш а болаш лелаш болча хава царца къамьлаш ду тIема ветеранаша, тIема гIулакхаш тIарча наха, цар из тематически сайренаш, кинофильмаш хьувах, библиотекаца цхьана киникаш дешарий Советски ядархой дикагIа йолча тIема - патриотически произведенешта хетаяь конференцеш ю. ХьатIахоач кагий нах шоай юртах къаьстта дя. ЧIоагIа эмоционально а торжественни а хул эскаре болха нах накъабоаха ритуал. Хьехараш деш къамьлеш ду колхоза кулгалхоша, дашен ноаноше, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранашо. Художественни самодеятельноста доакъашхоша доаx кагирхошта церна эггара дукхагIа деза иллеш, стихаш ен.

Ха йодаш я. Культура ЦIен балхахоша бувзамаш лоаттаду эскара тайп-тайпарча доакъошка гIулакхаш деш болча кагирхоша, эскара доакъошка запросаш ухийт. Доакъой, подразделенеи командирашa письмош, фотографеш кхухьийт цар юртахошта шоай гIулакх миштa ду дувцаш.

Иттаза ба Советски Эскара мутIарашка гIулакх деш бола Серноводскера кагирхой. Царна хетаяь яр дуккхача зрителашa даькъа а лоацаш хинна «Салте цIаварга хьежа цIа» яхача темах йола дика чакхъяьнна сайре. Из дар тIема-патриотически кхетам балара планах чакхдаькха сакъердаме гIулакх. Сайрене бийхабар тIема гIулакхаш деш барий дай-ноаной, гаргара нах, допризывникаш. Цига баьхкабар цхьа бола юртахой а, къаьстта дукха бар лакхерча классашка дешаш бола дешархой.

Сайрен ведущеша Х. Хадиневаси М. Эльгунаевася эмоционально, чIоаггIа дегаш тохаденна болаш дийшар Магомадов, Iусман, Дундаев Руслан, Мазаев Iимран гIулакх деш болча подразделене командире А. Карина, командира политически даькъе волча заместитела гварде капитана В. ТIетряка, гварде лейтенанта В. Махобел письмош!

Иштта кхду гварде лейтенанта В. Махобел: «Ше гIулакх де воланеннача хьалхарча деноше а дена хьагойтад Iимрана ше дика дийша, тешаме, хьинар долаш, тIадилла гIулакх дика кхоачащеш новкъост, ший командирий начальникий дика гIоича хилар. Шийга лелаe дIаенна техника дика Iомаю, боагIача бесса пайда эц, дикача дас санна лораю, эша гIулакх ду. Хьинаре даькъа доац Iимрана общественни балха юкъе, взводa спорторганизатор ва из. Ше дукха ю занятеш. Тха подразделене веча деза кхеза цунна баркал оалаш приказаш кхайкадаьд командирашeв начальникашеи.

Со догдоахаш ва сайрене Iимрана дай нанеи хиларга. Цудухьа са безам ба, аз сий деш вола Нурды Кунбаевичан Душа Шатаевнеи, эсарий коллектива цIерагIа а сайгара а воI дика кхевaрагIа шоана баркал ала. Шо да а да шоай воIах доккхалде йиш йолаш, из духхьала дика саг хинна ца Iеш, къаьстта дика ва.

Из шоана, даьнен наннеи, доттагIашта, гаргарча наха, кьехархошта нарагIдаьнна дика гIулакх да. Аз цIаьхка а ях шоана баркал, доккха баркал, шун воIо сийленца кхоачащду Даьхе лорасчун дехкар».

Письмо дешаш лаьттача хана экрана тIа каст-каста гучадоалар тIемахочун сурт. Музыкальни моаршал дахьийтара хьасане иллеш а даьхар, халха а бийлар художественни самодеятельноста доакъашхой.

Иштта чакхъювл ерригa мероприятеш — сакъердаме а хоза а.

Улицай цIейи. Бахача наха юкъе беча культурно-массови балха из форма вай городашкен юрташкел аранна дукха ха яц. Цу цIея чулоацам латт цига бахача наха шоаш баха моттиг дикагIа йовзийтарах, царех шоай улица патриоташ барах, долче, цул дика дай барах.

Сакъердаме а чулоацам кIоарга болаш а чакхдьлар «Улица цIей» Серноводске. Цун програма тIа дар бандитий нарах веначa Сунженски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза хьалхарча председателa А. Асуева оттаду мемориальни улг хьаделлар.

Сакъердаме а тIема-патриотически темах йола тематически сайренаш.

А. МИСЛАУРОВ, Нохч - ГIалгIай АССР культура министерства Республикански Iилма-методцентра Iилма методикии социологеи отдела заведующи.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КАГИЙЧА НАЬХЕИ МЕХКАРИЙИ ТЕРКАМГА!

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ДЕЛАЬЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО ЛАККХЕРЧА ТЕХНИЧЕСКИ ДЕШАРА ЗАВЕДЕНЕШКА ДЕША ВОЛХАРАШТА ЛАЬРХIАЧА БЕТТА ЙОЛЧА ПОДГОТОВИТЕЛЬНИ КУРСАШКА ДЕША КАГИРХОЙ ДIАЧУЭЦ

Подготовительни курсашка кийчбу лакхерча дешара заведенешка деша оттара математикахи физикахи экзаменаш дIалургйола дешархой. Химико-технологически специальность Iомаергйолаш деша болхарашта хими а хьех.

Курсашка дIаэц юкъера образовани йола нах.

Занятеш йолалу 1 июле, хIаьта хIара дениа, кIирандя доацаш, 18 сахьати 25 минути яьлча дена 20 сахьати 30 минути яллалца занятеш хул.

Занятеш ю йоккха говзал йолча преподавателаша вузашка деша болхараша дIателча экзамений программагIа, цу хана абитуриенташа экзаменашка дуккагIа деш долча гIалаташта теркам тIа а бохийташ.

Документаш дIайиду 16 июне дена хIара дениа, шоатта дий кIирандия доацаш, 17 сахьат даьлча дена 19 сахьат даллалца, № 4-07 йолча кабинете (керда здани).

Деша дIаоттара дIачудала деза:

— оттаьча образецах йола заявлени (аьъ документаш дIачулуча хана).

— 1 фотографи (боарам 3х4).

— дешарах доагIа ахча дIаделла квитанци.

6 сома боарам болаш дешарах доагIа ахча моллагIча почтови отделенера перевод а яь дIадахьийта деза укх адресагIа: 364056, г. Грозный, Госбанка Нохч-ГIалгIай республикански контора, Грозненски мехкдаьтта института расчетни счет № 14125.

Курсий адрес: 364002, г. Грозный, Орджоникидзе цIарагIа майда, 100, Грозненски мехкдаьтта институт.

Ца кхетар хетта йиш я укх телефонаца: 936 — 146, документаш дIаэца оттаьча хана.

ДЕША БАХА ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ТЕХНИКУМЕ 1981 — 1982 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРЧЕИ ЗАОЧНИИ ОТДЕЛЕНЕШКА ДЕША ДЕШАРХОЙ ДIАЧУЭЦИЛГА ДIАКХАЙКАДУ

УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ:

1. Пайдане оахкалаш лохаш ю геофизически методаши пайдане оахкалаш долча моттигашка тохкамаш дари (алхха дийнахьарча отделене).

2. Мехкдаьттаи газовии скважинашта эксплуатаци яр (дийнахьарчеи заочнии отделенешка).

3. Мехкдаьттаи газовии скважинашка бурув тохар (дийнахьарчеи заочнии отделенешка).

4. ЦIераш ювлара духьалара техникеи кхеразмлеи (алхха дийнахьарча отделене).

5. Мехкдаьтта промыслови хими (алхха дийнахьарча отделене).

ДЕШАРА ХАНАШ

Дийнахьарча отделене — 8 класс яьккхарий — 3 шуи 6 бутти.

Заочни отделене — 10 класс яьккхарий — 3 шу.

Техникуме деша боагIарашкара заявленеш хьайию 31 июле кхаччалца.

Деша дIачуэцаш дIалуш йола экзаменаш хургья:

а) дийнахьарча отделене — 1 августа дена 20 августа кхаччалца:

б) заочни отделене — 11 июле дена 20 июле кхаччалцен 13 августа дена 20 августе кхаччалцен.

Деша боагIараш дIаяла еза экзаменаш:

8 класс чакхъяьккхараша:

1. **Математика** (устно).
2. **Эрсий мотт** (диктант).

10 класс чакхъяьккхараша:

1. **Математика** (устно).
2. **Литературеи эрсий мотти** (сочинени).

Заявленеца хила деза документаш:

Иназа юкъера йоаца е юкъера школа йистеяьнкхара тешал е аттестат (подлинник).

Медицински справка (форма № 286) (справка бланкаш техникумера дIаэца йиш я).

Привнакайи анализий результатий хьакъехьара справка.

5 фотокарточка (керта тIа хIама а йоацаш даьнха, 3х4 размер йолаш).

Ваь ха тIайола тешал е паспорт, военни билет (техникуме хьавеча хьахьокха деза).

Производствении балха стаж йолча къахьегама книжка тIара хьайица выписка.

Заявленеш хьачу а яйю йоагIаш йола справкаш дIа а тел укх адресагIа: НГIАССР 364006, г. Грозный, Клары Цеткина ул. 14/53.

Приемни комисси (№ 120 йола кабинет). Телефон 2-63-09, хьаеха 52.

ТЕХНИКУМА ДИРЕКЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
9 ИЮНЬ

8.00 — «Ха».
8.40 — ГIойранара гимнастика.
9.05 — Ф. Шиллер. СССР Пачхьалкхен академически ЗIамигача театро «Геное Фиеско бах тийша болх» яха фильм-спектакль.
11.40 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Сог лаьттан тIа». Кинопрограмма.
15.30 — Алмирсан артистий концерт.
16.30 — «Дуккаеза стихаш».
16.20 — «КIаьнкаш» яха берашта дола телевизионни художественни фильм. Хьалхара сери.
17.50 — «Кагирхой адресаш».
18.30 — «Самукъане ногIаш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Iилман вахар». Академик В. Л. Комаров.
19.45 — «Суликоевера ахка». Кинозарисовка.
19.55 — «Хьежа а хьеж са а туса» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Советски Союзе Монгольски Халкъа Республика культура денош хьадолар.
23.00 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — А. И. Герцен — «Былое и думы».
9.25 — «Къонахчаш эзетIаш». ГТО 50 шу дизарга.
10.05 — «Самукъане ногIаш». Къоначa вокалистий концерт.
11.05 — Документальни фильмай программа.
11.45 — Н. Мясковский. № 3 йола соната.
12.00 — «Художникех дола дувцараш». РСФСР халкъа художник О. Комов.
12.30 — «Iаьржача форда талгIеш» яха берашта дола телевизионни дуккхасерийни художественни фильм. ШоллагIа сери.
13.35 — Политическай иллей концерт.
15.00 — А. Н. Островский. «Бесприданница».
17.00 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
17.15 — «Карачуски водителаш» яха телевизионни фильм.
17.30 — «Старт».
18.00 — Фильм-реклама.
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчу тIол-ая».
18.25 — Йоазал шоай: «Грозненски культурно - просветительни училище».
18.55 — «Атеистически темах» (нохчий меттала).
19.15 — Дой спортах йола СССР чемпионат.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Регби йола СССР чемпионат. «Слава» (Москва) — «Локомотив» (Тбилиси). ШоллагIа тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Белинский» яха художественни фильм.

I ПРОГРАММА
10 ИЮНЬ

8.00 — «Ха».
8.40 — ГIойранара гимнастика.
9.05 — Мультфильм.
9.40 — «Хьежа а хьеж, са а туса» яха телевизионни художественни фильм. (Хьалхара сери).
10.55 — Фильм-концерт.
11.20 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам — хьа сийле». Кинопрограмма.
15.35 — В. Г. Белинский. Цун хаьнарчар писательшка а дагадоагIарашка а гIоала. В. Г. Белинский ваь 170 шу дизарга.
16.20 — Дой спортах йола СССР чемпионат.
16.50 — «Мичах ию, зуркачаш!».
17.20 — Индe артистий концерт.
18.05 — «Спортивни класс».
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Путевка вахаре».
19.35 — «Красная гвоздика» яхача вокально - ансамбла выступлени.
19.55 — «Хьежа а хьеж, са а туса» яхача телевизионни художественни фильма премьера. (ШоллагIа сери).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Документальни экран».
22.45 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Центральни телевиденен Ерригсоюзни радиои боккхача берий хора ЗIамигIча группа выступлени.
9.00 — Н. Баумана цIерагIча Москвски лакхехьарча технически училище хьакъехьа йола «Баумановцы» яха телевизионни очерк.
9.30 — П. И. Чайковский. «Шера хенаш».
10.00 — «Оранок» яхача телестудe кинотeаш Советски Союза Турпални профессорца, юридически Iилмай докторца А. П. Косициница зIамагIкхетар.
10.45 — Дж. Лондона вахара а творчества а тIеIенаш.
11.30 — «Сумашна сурташ» яха телевизионни документальни фильм.
12.00 — В. Гаврилов — «Эрсий тетрадь» яха вокальни цикл ахча РСФСР заслуженни артиста Л. Белобрагинас.
12.40 — «Iаьржача форда талгIеш» яха берашта дола телевизионни дуккха серийни художественни фильм. КхоалагIа сери.
13.45 — «Халхин-Гол» яха телевизионни документальни фильм.
14.45 — А. С. Пушкин. «Салтан паччахьах бола фаьлг».
15.30 — Казахстана къоначa артистий концерт.
17.15 — «Сийлахь - доккха доттагIал хьадаьнна моттигаш».
17.35 — «Этажаш» яха телевизионни фильм.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолая».
18.20 — «Ундаццено» (гIалгIай меттала).
18.50 — КПСС XXVI съезда материалаш Iомаерашта долча новкъостала. «Машара а социализма а духьа» яха документальни фильм.
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Торпедо» (Москва) — «Зенит». Перерывe (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.50 — ДIадоах дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата И. Гаврилова.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Нагахь санна са безам тIабохе...» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

9 ИЮНЬ

6.00 — «Юрта ГIойре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий, гIалгIай меттала).
8.25 — «Знаменский» совхоза механизатора Евлоев Хьамабоара дола музыкальни радиооткрытка (гIалгIай меттала).
8.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
9.15 — «Халкъа тIаьхьенам ДIахьойи бо» (гIалгIай меттала).
9.30 — «Къона замико» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Культура учреждений гIулакхаш а проблемаш а (эрсий меттала).
16.15 — Хьалхалатта опыт массанена а. Сила бувза тохара тIехьа (нохчий меттала).
16.30 — «Юрта боалаже хьалхалаттараштa!» Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — «Радда а Лойко а» яхача М. Горьки дувцарах йола радиокомпозици.
18.22 — Популярни ашарий концерт.
19.00 — «Иллеш доих Зашена Людмилых» яха передача.
19.30 — «Йолаца хIаммагIкхетар». Концерт.
19.50 — «Ашараш а дог-уйла а» яха концерт.

10 ИЮНЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газети обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — «Социальни гIулакхаш дегIаладахкара доазонаш» (эрсий меттала).
8.40 — Кавказа халкъий ашараш (нохчий меттала).
9.15 — Берий хьакъехьа боккхий боранa. «Сага хозаш сенца и» (нохчий меттала).
9.30 — «Микрофонаца Грозне гIоала» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Хьалхалатта опыт массанена а! «Болх беш барам кIезиган а болаш дуккагIа продукци ярхцаре» (эрсий меттала).
16.20 — Советски хьинкерa ногIал (эрсий меттала).
16.40 — Ашараш (эрсий меттала).
16.45 — «Доаккараш хийчаера толамаш декаI» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).
18.35 — Ашараш (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — «Малавларха Георгий Абрамов» яха передача.
18.47 — Иллеш доах Датаев Валид.
19.14 — Моттигерча композиторий иллеш.
20.14 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознен хувцалуш морхаш а йолаш малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 25—30, Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе йоачан а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 12—17, дийнахьа 27—32 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; беккхтокхача секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта болхани — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ02247. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2356.